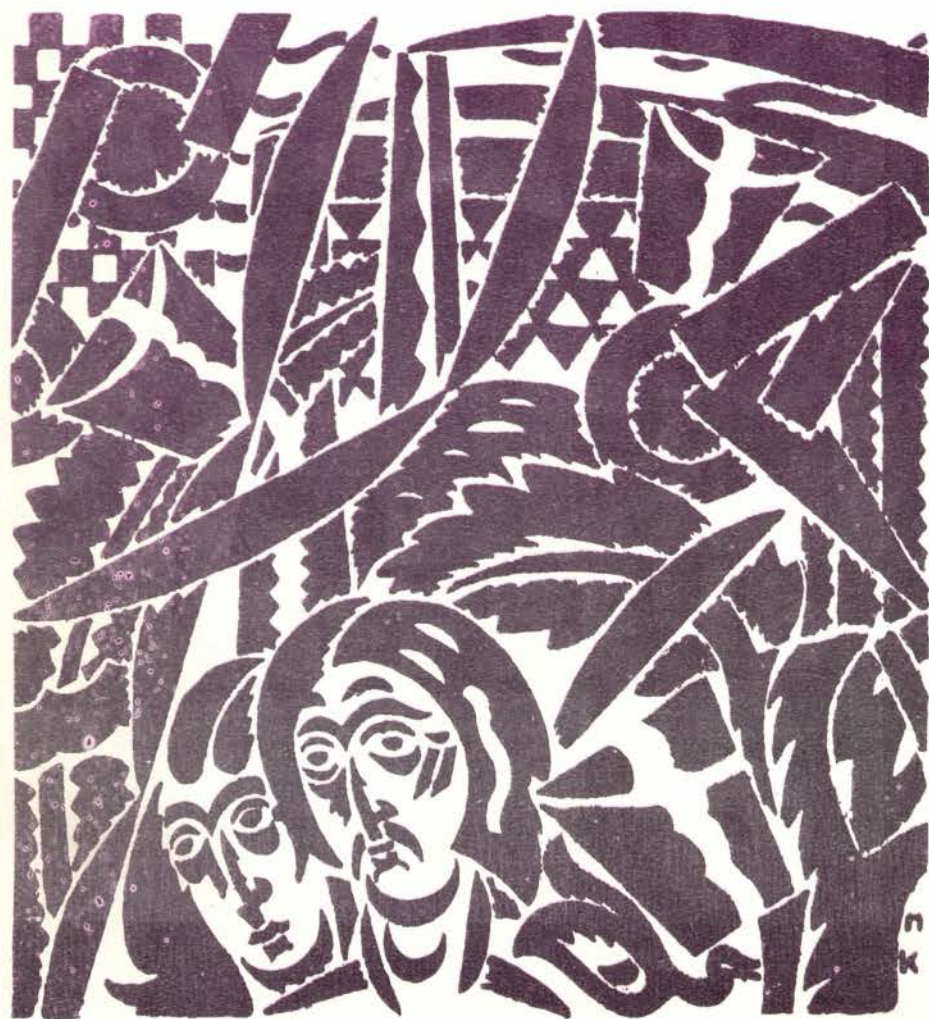




7,4.2(12) P. XXIX

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ



Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD – bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE – bimestriel

Revue de Jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ :

«AVANTGARDE»
72 bld Charlemagne
1040 BRUXELLES
Tel. 734.04.82

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА :

Вел. Британія :
KU SUM
«Tarasivka»
Old Cliff House
Weston-on-Trent, Derby's

Австралія :
Mr. J. Kutnyj
26, Indwe Str.
Tottenham, Vic. 3012

Аргентина:
W. Zastawnyj
Solier 5039
Buenos Aires

Редагує Колегія з членів Центральної Управи СУМ

Головний Редактор — Андрій Гайдамаха

*Редакційне листування й матеріали
надсилати на адресу Редакції.*

*Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ
при співпраці Редакційного Гуртка Дружників СУМ
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський.*

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1974 РІК

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО		РІЧНО	
ЗСА	дол.	2.00	дол.	10.00
КАНАДА	дол.	2.00	дол.	10.00
ВЕЛІ БРИТАНІЯ	ф.ст.	0.50	зл.ст.	2.50
АВСТРАЛІЯ	авст.дол.	1.25	авст.дол.	6.00
БЕЛЬГІЯ	бфр.	50.00	бфр.	250.00
ФРАНЦІЯ	ффр.	6.00	ффр.	30.00
НІМЕЧЧИНА	нм.	4.00	нм.	20.00
АВСТРІЯ	шил.	20.00	шил.	125.00
АРГЕНТИНА	песо	4.00	песо	20.00
БРАЗИЛІЯ	круз.	2.00	круз.	10.00
ПАРАГВАЙ	гвар.	2.00	гвар.	10.00

В РІЧНИЦЮ

*За мрій порив, за промінь віри,
Що будем знов на волі ми,
Вас кинув кат у сніг Сибіру,
Воркутських багн і Колими.*

*І ніч тортур вам світ закрила,
І злет зачах широких крил;
Та він забув лиш ваше тіло,
Убити дух — не стало сил.*

*І дух не вмер, не зник, не згинув:
Крізь вир гнівний жорстоких днів
Він повернувся на Україну,
Він з нами тут, на чужині,*

*Спліта нетлінним перевеслом
Шеренги лав, лле міць нову
В бадьорий крок. І от воскресли
Між нас і СУМ, і СВУ.*

*І ось вгорі священний прапор
Замаяв знов, як волі чин,
Як виклик наш усім сатрапам,
Як голос нив і верховин.*

*Схилім його на мить в пошані
Над вічним сном тайги могил,
Щоб знов підняти в полум'янім
Пориві мрій, дерзань і діл.*

*Це знак борцям, які упали,
Що ми — живі, і що в серцях
Живуть безсмертні ідеали,
До перемог карбують шлях.*

*Це клятви грім у дню річниці,
Що в їх ім'я ми все пройдем
І прапор цей до брам столиці
Пробійним рейдом донесем!*



АКАД. СЕРГІЙ ЄФРЕМОВ



МИКОЛА ПАВЛУШКОВ



ГЕН. ХОР. РОМАН
ШУХЕВИЧ-ЧУПРИНКА

Микола ВЕРЕС

В БОРОТЬБІ ЗА СУВЕРЕННІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

В дні 19-го квітня 1930 року найвищий суд УССР проголосив в Харкові драконський вирок членам СВУ-СУМ, обвинуваченим в тому, що вони мали на меті повалити советську владу в Україні.

45 учасників відомого процесу на чолі з академіком Сергієм Єфремовим, провідником Спілки Визволення України, і Миколою Павлушковым, керівником Спілки Української Молоді – впали жертвою жорстокого терору советського уряду проти провідної верстви українського народу.

Спілка Визволення України постала на переломі 1924/25 років. В її рядах знайшлися визначні діячі Всеукраїнської Академії Наук, академіки А. Кримський, К. Вобний, проф. О. Гермайзе, проф. В. Дурдаківський, О. Гребенецький, В. Виноградов.

Через проф. В. Чехівського СВУ була пов'язана з Українською Автокефальною Православною Церквою під проводом Митр. Василя Липківського.

Під впливом СВУ діяли різні українські видавництва, її дія поширена на діячів української літератури, мистецтва. Гасло Симона Петлюри «Держава над партіями! – Нація над клясами!» стало політичним кредо СВУ.

Українська молодь, зокрема середньошкільна і студентство оформили свою секцію при СВУ під назвою Спілки Української Молоді.

Рух СВУ-СУМ мав на меті використати всі існуючі можливості для скріплення національної субстанції нашого народу, для поширення релігійного-патріотичного духа серед широких мас українського народу.

Керівники СВУ-СУМ були свідомі, що тільки вигравши бій за духовість українського народу – вони створять здорові основи і передумови, щоб виграти бій за політичну і державну суверенність українського народу.

Жорстокий процес СВУ-СУМ був початком широкої хвилі терору, яка знищила понад 200 письменників і поетів України, понад 30 єпископів УАПЦ на чолі з Митр. В. Липківським, сотні духовенства, висококваліфікованих працівників промислу, старшин армії, журналістів. Все це в надії, що знищивши провідну верству – ворог обезголовить український нарід.

Коли й цього не вистарчило Москві – то терор поширено на свідомі маси українського селянства, яке впало жертвою штучного голоду.

В Україні в 1932-1933 рр. мільйони наших селян померло, а тих, які осталися живими закріпачено в систему колгоспів.



Сергій Єфремов



Микола Павлушкін

Президія Секретаріату СКВУ звертається до українського суспільства у вільному світі з апелем належно вшанувати пам'ять основоположників СВУ-СУМ, належно оцінити їхню жертву в боротьбі за гідність української людини і політичну свободу української нації.

Український нарід в Україні доказує цілому світові, що жертви процесу СВУ-СУМ не пішли на марно. Молода верства діячів української культури підняла новий бій за самобутність свого народу.

На їхні зусилля відгукнулись українське робітництво і селянство. Цей рух Москва пробує знищити подібними судами – як це було у випадку СВУ і СУМ.

Так як Сталін пропонував акад. С. Єфремову за «даровану волю» і «вільну» наукову працю в Москві – написати покайну заяву, так і тепер Москва пробує фізично і духово знищити рух спротиву в Україні. Але як акад. С. Єфремов вибрав тюрму і заслання так і тепер Москва пробує фізично і духово знищити рух спротиву в Україні. Але як акад. С. Єфремов вибрав тюрму і заслання так і сучасне покоління видало з себе А. Горську і В. Мороза та інших, які воліли вибрати смерть чи довголітню тюрму чим покайння перед ворогом!

Хай невинно засуджені учасники процесу СВУ-СУМ будуть дорогоцказом українській спільноті у вільному світі з безкомпромісовій поставі до окупанта України.

Хай пам'ять про них скріпить нашу волю нести всесторонню допомогу нашому народові в його боротьбі за свободу! Свідомі своїх завдань, об'єднані з нескореною Україною – працюймо, щоб прискіпити день Української Перемоги.

БЛАЖЕННІШИЙ КИР ЙОСИФ ПРИЙНЯВ ТИТУЛ ПАТРІЯРХА

Вдячність чи не одна з найгарніших і найшляхотніших людських чеснот. У своїх проповідях Ісус Христос безнастанно наполягає на вдячності: коли уздоровлював хворих, прокажених, калік, розгрішав грішників. Та ж це річ природня: кожна мати, яка виховує дітей, також бажає подяки. Очевидно, у своїй безмежній любові до дитини, мати цього ніколи не скаже й напевно не буде вимагати подяки від неї. Та ж всі ми, менше чи більше, очікуємо подяку, признання чи навіть нагороду за виконану річ.

В одному місці до Ісуса Христа приходить десять прокажених, яких він уздоровив на їх бажання. «Ісусе, Наставнику, помилуй нас!» А Він, побачивши їх, сказав їм: ідіть, покажіться священикам. І сталося, як вони йшли, очистилися. Один же з них, побачивши, що він зцілів, звернувся голосом великим, славлячи Бога, і припав ниць до ніг Його, хвалу Йому віддаючи. А він був самарянин. Відповівши Ісус сказав: чи не десять очистилося, та дев'ять де? Як це не знайшлися такі, що, вернувши, віддали б хвалу Богові, тільки чужинець цей. І сказав йому: Іди, віра твоя спасла тебе (Лук. 17, 13-19).

Ці самі слова цитує й наш Блаженніший у своєму зверненні – посланні подяки до владик всього духовенства і мирянства. Блаженніший Кир Йосиф не міг не висловити привселюдно своєї подяки та закликати нас воздати хвалу Всевишньому за всі ласки й силу, якою Він кріпить нашу Церкву і ввесь нарід наш впродовж цілої нашої історії.

Господь, наже Блаженніший у своєму посланні, нас ще не опустив, в найгірших хвилинах Він був при нас і посилав нам ласки й силу витримувати найжорстокіші катування лютого ворога. «Тими досвідами і терпіннями, – продовжує подяку Кардинал, – Милосердний Господь високо підніс нашу Церкву і схотів, щоб кров і терпіння тисячів мучеників за віру посівом спасенням стала для майбутнього росту й слави патріархальної Церкви. Терпіння і хрести в Божих плянах і допустах – то відзначення. Будьмо за те вдячні нашому Спасителеві й Господеві, бо то Боже благословення для нас усіх, для нашого народу.

І справді Господь не опустив стада свого, бо послав йому доброго пастиря. А в скрутних хвилинах не дав його на поталу лютому звіреві. Він прославив його найбільшими честями. І коли нам нині дано Патріярха – тільки Йому належить найбільша шана й дяка.

Патріярх Йосиф Сліпий у своєму посланні ясно зазначає про пляни Божі, які провадять нашу Церкву. Тисячі жертв, які безугавно падають, тільки з волі Божої і рівнож на Його прославу, на прославу Його Церкви й народу Його.

Блаженніший Патріярх вчить нас бути смиренними, бо ж усе в руках Божих, але в парі з тим закликає нас всіх домагатися своїх прав.



Борітеся за добро, право, й правду нашої Церкви й народу борнею доброю, збережіть нашу віру, наш обряд, патріархат і національність, щоб за це одержати з рук Господніх вінок справедливості!»

Всі ми були до краю зворушені й захоплені, коли під великоднім соборним посланням наших владик ми на першому місці стрінулись з підписом Їх Блаженства – Йосиф (Сліпий-Кобирнецький-Дичковський) Патріярх і Кардинал.

Блаженніший Кир Йосиф Сліпий є для нас Патріярхом, тим більше, що декрети про східні Церкви ясно зазначають про право кожної східної Церкви, а в тому й нашої, на Патріярха.

Українські Владики, священники і увесь нарід вже давно кличе Його Патріярхом, не чекаючи поки Їх Блаженство прийме також формально титул Патріярха. І добре сталося, що Блаженніший Кир Йосиф не противився довше волі народу, волі священників усіх вірних і владик, волі Церкви і погодився також формально прийняти титул ПАТРІЯРХА!



ТАРАС ЧУПРИНКА І УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ

Ми відзначаємо 25-ту річницю смерти сл. пам. Генерала Романа Шухевича-Чупринки. Він увійшов в історію України як одна із найвизначніших постатей визвольної боротьби нашого народу. Протягом цього чверть сторіччя, що пройшло між героїчною смертю Романа Шухевича у безпосередній боротьбі з окупантом дещо для нас змінилося, а головню форми й умови цієї боротьби прийняли відмінний вигляд. Не зважаючи на те, ми ще не можемо бачити цього Провідника повстанських війн, підвищеного народом ще за часів його життя до символу визвольної боротьби, виключно як історичну постать. Занадто дійсними є ті ідеї, за які він боровся на найвищих військових і політичних становищах, занадто живим залишився він як універсальна особистість, не тільки для його сучасників, але також для української молоді, що виросла на еміграції. Він залишився живим як приклад і рівночасно як постать, з якою ми й сьогодні утотожнюємося, а зі студій його життя і чинності можемо черпати ідейні та практичні вказівки і дороговкази.

Охопити повне значення цієї постаті в аспекті нашої історії, в світлі розвитку української нації, дуже тяжко, бож треба нам не тільки духово зустрітися з Романом Шухевичом як з людиною, але також як зі живим втіленням змагань і ідей українського народу, як зі символом і легендою. Тому обмежуся до насвітлення лише одного аспекту, який може виглядати другорядним у цілості тої проблематики, що пов'язана з ім'ям Романа Шухевича, який однак для нас має питому вагу: це є питання значення і впливу Романа Шухевича на українську молодь тут на еміграції.

Перший момент це нинішня актуальність цих ідей, які були підставою боротьби українського народу під проводом Шухевича-Чупринки. Як Головний Командир Української Повстанської Армії він організував ці бойові чини, які становили найвищий вияв волі української нації до здійснення всіх їй належних прав – і з цим самим виявом волі народу ми зустрічаємося у сучасній Україні, прислуховуючись до голосу Нескорених, реєструючи спротив окупантові молодого покоління на Батьківщині. Ми бачимо, що всі форми визвольних змагань новітньої історії України, у яких умовах вони не відбувалися б, ґрунтуються на тих самих світоглядних засадах, найголовнішими з яких є ідеї національно-державної свободи, визвольної політики і революційно-військової боротьби. Як світоглядова засада вона залишилася до сьогоднішнього дня дійсною, і цей факт підтверджує Валентин Мороз, який каже, що майбутність не твориться завдяки логіці реалістів, майбутність творить інша логіка, логіка одержимих. Який реаліст передбачував після невдач визвольних змагань І Світової війни постання й успіхи УПА? Вірили в це не реалісти, але такі, як Шухевич, духовна настанова яких була, після всіх невдач і розчарувань, Лесі Українки в «контра спем сперо», сподівання проти надій. Одержимість Шухевича не є тільки для нас прикладом, вона нею залишиться і для дальших поколінь.

Дальшим аспектом є проблема єдності. В перспективі історичного розвитку ми постійно зустрічаємося з вимогою та боротьбою за єдність і одностайність усіх сил народу. Першими зусиллями у цьому аспекті в нашій новітній історії був великий зрив 1918 р., січневий і листопадовий чини. Вони започаткували світоглядове карбування молодого Шухевича, а їх невдача скріплювала його віру в необхідність повної єдності всіх народніх сил. Цю ідею він справді здійснював, коли стояв на становищах Голови Проводу Організації Українських Націоналістів на Рідних Землях, Головного Командира УПА й Голови Генерального Секретаріату Української Головної Визвольної Ради. Він створив синтезу найголовніших чинників визвольної боротьби – військових, політичних і державницьких. І цей принцип одностайності він поставив також перед українською еміграцією, звертаючись до неї із закликом: «Воюючи Україна вимагає від української еміграції повної Єдності», і ніхто з нас не заперечить що ця вимога повинна бути для нас зобов'язуючою. Він також нам, українській молоді, окреслив наші завдання, вимагаючи від нас високої ідейності й активності як познайомлювачів Західного Світу із Визвольною боротьбою українського народу.

Життєвий шлях Романа Шухевича аж до того періоду, де він був тим, на якому спиралася ціла боротьба народу, є найвищим рівнем виховного й самовиховного прикладу. Цей шлях характеризується ґрунтовною і поступовою підготовкою до виконання цих великих завдань, які його чекали. Свою ідейну зброю він здобував уже у віці гімназиста в лавах Української Військової Організації, в якій ґуртувалася українська молодь, реагуючи так на умовини виховання під польською окупацією, яке мало ціль впоїти молоді пошану до чужого, ворожого, а байдужість чи погорду до свого. В цій організації він започатковує свою революційну боротьбу, виконуючи атентат на польського шкільного

куратора. В ряди ОУН він вступає вже як випробуваний борець і як один з її перших членів, і в ній він стоїть протягом двох десятиліть на найвищих становищах, веде боротьбу проти п'ятих окупантів української землі як символ великого самостійника.

Його фізичне гартування як активного спортсменця і члена молодечої організації «Пласт» йде в парі з військовим вишколом на різних закордонних курсах.

Цей вишкіл знаходить своє перше практичне застосування в 1938-1939 роках на Закарпатській Україні, куди він спішить допомагати в організації Карпатської Січі для оборони молодій державі, яка висунула своїм заіснуванням українську проблему на світовий форум. Цим Шухевич виявляє свою соборність, і як соборник він залишився й для нас великим прикладом.

Із спогадів друзів Романа Шухевича ми знаємо, що рисами його характеру були життєрадісність і серйозність у праці. Він любив життя, і це відчували його підкомандні, знаючи, що Головний Командир цінить їхнє життя так, як своє і ніколи дармо чи безвідповідально ним не ризикує. А його віра в незнищенність життя, що впливала з глибокої релігійності, уможливила йому створити синтезу між людиною, яка глибоко вірить у християнську науку та бойовиком і командиром. Ця релігійність впливала також на щоденну практику в УПА, де на його доручення день починався й кінчався в молитовній задумі, де закріплення нових бойовиків було попереджуване Богослуженням, при чому сам командир дбав про те, щоб кожний курінь УПА мав свого душпастиря. Але ця релігійність зберігала в собі засаду толерантності, що й уможливило інакшедумаючим включатися в ряди УПА, головню для тих членів, що походили із східних земель.

Ці риси характеру – життєрадісність і серйозність, релігійність і толерантність – заокруглюють образ великої історичної постаті, організатора і керівника повстанських боїв, які становлять іспит цього покоління перед історією, всебічного політика, який знав оцінювати свої сили і відступив найвище становище в ОУН Степанові Бандері, уважаючи, що він у відмінних від становища в Краю умовах повинен зайняти пост Провідника цілої ОУН, та врешті образ державного мужа – великого Самостійника і Соборника.

Романові Шухевичеві не судилося завершити свою життєву боротьбу – здійснити ідею самостійної української держави, за яку він на чолі усвідомленої нації воював. Але ця друга велика невдача визвольних змагань у цьому сторіччі не сміє будити в нас зневіру й резигнацію, так як перша невдача не довела до зневіри цього покоління, до якого належав Роман Шухевич. Таким як він стають в історичному розвитку народу лише одиниці, але це тим більше зобов'язує всіх інших бачити у них приклад і дороговказ. Нашим гаслом, дорогі подруги й друзі, гаслом Спілки Української Молоді є «Бог і Україна». Генерал Роман Шухевич-Тарас Чупринка став уособленням цього ідеалу.

Роман Шупер,
голова КУ СУМ Німеччини
і член ЦУ СУМ.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ І СУМ

(Виступ на пленарному обговоренні національної ідеї на Франкополі під час Зимового табору. В президії пленуму: О. Коваль – сучасна Україна, Г. Васькович – Д. Донцов, ОУН-УПА, А. Гайдамаха – СУМ)

З історичної перспективи СУМ за часів Павлушкова мав за ціль в революційній, збройній боротьбі визволити Україну з-під большевицького панування, а авангардом у цьому змаганні мала бути українська молодь. По 2-й світовій війні відновлено СУМ, нав'язуючи до традицій Павлушкова, а головний наголос покладено на виховання dorостаючого на чужині покоління. Отже, СУМ став виховною молодечею організацією на базі українського виховного ідеалу.

* * *

В основу національного виховання юнацтва і дружинників покладено український виховний ідеал, сформульований проф. Г. Ващенком, і який стремить до формування повновартісної української людини як члена української спільноти в діаспорі, як співжителя країни перебування і як члена українського народу на рідних землях в змислі Шевченкової дефініції: до українського народу зачисляються всі живі, мертві й ненароджені, на Україні й поза Україною суцї. Не важно, чи та українська людина знаходиться на еміграції, на засланні, в Казахстані чи на Далекому Сході на червонокитайському кордоні.

* * *

Завдання СУМ, як виховної організації, полягає в тому, щоб з її рядів виросла ідейна молодь з яскравою особистістю, котра в дорослому віці – починаючи вже від дружинницького віку – має вступити в громадські організації і в суспільно-громадській та політичній площині конкретно реалізувати національну ідею, схоплену в гаслі «Бог і Україна». Отже, стаючи членом будь-якої української або й неукраїнської організації, кожний сумівський вихованець має в політичному думанні заступати українську національну ідею, ідею суверенної самостійної Держави, тобто державницьку ідею.

* * *

СУМ реалізує українську національну ідею, виховуючи молодь в національному ідеалі. Особовість молодого сумівця формується під час систематичної праці на осередкових сходах, на літніх таборах, на вишколах і навіть під час спортивних змагань. Активний виховний процес має бути супроводжений відповідними виховними матеріалами, виданнями та сумівськими журналами, які є дзеркалом духового обличчя нашої організації. Без книжкових видань і журналів наша Спілка була б неповною, позбавленою власного духового обличчя організацією без перспектив свого розвитку і майбутнього.

* * *

Що торкається дружинників, то ми, на відміну від батьків, які вивнесли українську національну ідею у викристалізованій формі з України, – мусимо заправлятися в правильному політичному думанні національно-державницькими категоріями. Це відноситься як до країни перебування, так і до нашої поневоленої батьківщини України.

* * *

Дружинник знаходиться в стадії свідомого завершення свого національного світогляду. Кристалізацію світогляду можна досягнути на ідеологічних вишколах, як ось на цьому Зимовому таборі. На вишколах поглиблюємося в тому, звідки взялися коріння нашої національної ідеї, хто з українських діячів і духових світочів застановлявся над проблемами національної ідеї (Шевченко, Костомаров, Куліш, Драгоманов, Міхновський, Липинський, Донцов, Липа і т.п.), як національна ідея проявляється і реалізується сьогодні в Україні (Мороз, Світличний, Сверстюк, Лук'яненко та ін.), – все це є конче для того, щоб бути повновартісною одиницею в країні свого перебування і щоб мати викристалізоване відношення до поневоленої, але нескореної України.

* * *

Ми знаємо, яке лихо собою представляє марксизм-ленінізм і які розкладницькі наслідки серед молоді він може мати, що можна побачити хоча б з лівизни деякої частини українських студентів. Назріває конче потреба дати гостру відсіч тим розкладовим елементам і недвозначно відмежовуватися від них. Це проблема життєвої ваги не тільки нашої Спілки, але яка торкає й майбутнього цілої еміграції.

* * *

Кожна молода українська людина з нетривною свідомістю має труднощі з питанням про те, як відноситися до країни свого побуту і до поневоленої України. Важливо є не змішувати Україну, яка є повнокровою і повноцінною нацією, з проблемою національних меншин або – що ще гірше – з упослідженими соціологічними групами якогось народу чи держави.

* * *

Цих кілька проблем вистачає, щоби підтвердити кончність ідеологічних вишколів для того, щоб скріплювати, поширювати й удосконалювати свій світогляд, бо мимо того, що найвищим імперативом кожного українця має бути змагання за вільну Україну, національна ідея – це щось живе, що кожне нове покоління мусить перетопити в своїй свідомості, і то від самого початку.

Франкополе
А. Гайдамаха

Катування за голодівку Мороза і доля інших в'язнів

На Захід наспіли нові інформації про 15-денне покарання Валентина Мороза карцером у Владимирській тюрмі. Його запроторили туди за його 145-денну голодівку. Його посадили до карцеру 3-го січня ц.р. Стало теж відомо, що під час голодівки Мороза над ним зокрема жорстоко знущалися заступники начальника Владимирської тюрми, Водін і Федотов, а також заступник медичного управління при КГБ, Попов. Є теж інформація про те, що під час голодівки Мороза його дружину викликали на розмову з представником КГБ, Віктором І. Петровим. Петров заявив Раїсі, що він говорить із нею на доручення голови КГБ, Ю. В. Андропова, якому складе звіт із розмови. Петров заявив, що голодівка, це особиста справа в'язня й що Морозові не допоможе те, що на Заході з його приводу «шумлять», бо, мовляв, «пошумлять і перестануть». Петров дав зрозуміти Раїсі, що незалежно від того, чи її муж продовжуватиме голодівку чи ні, це не змінить його положення. На закінчення розмови Петров сказав, що не всі її заходи є нейтральні у відношенні до советських законів і порадив їй подумати над цим.

За інформаціями «Хроніки поточних подій» у Пермському таборі ВС 36 перебуває 24-літній українець Степан Сапеляк, заарештований і засуджений в 1974 році на 5 років таборів за поширювання українських протестних листівок і за згоадну приналежність до молодечої організації.

22-го червня 1974 року кілька політв'язнів, між ними і Сапеляк, грілися на сонці у житловій зоні табору. Дижурний, капітан Мілентій, наказав в'язням одягнутися, що вони і зробили. Сапеляка забрали на вахту, де вимагали написати вияснення із приводу «порушення форми одягу». Коли Сапеляк відмовився написати заяву, Мілентій наказав йому стати лицем до стіни, спертися руками на неї — ніби для переведення обшукі і сильно побив Сапеляка, лаючись «вот тебе закон».

На вимогу Сапеляка дати йому медичну допомогу, на вахту прийшла лікарка Котова, дружина колишнього начальника табору. Вона сказала, що червоні плями на тілі Сапеляка є «від народження». На вахті в той час був в'язень Алексій Сафранов, засуджений на 12 років за спробу втекти на Захід під час військової служби у Східній Німеччині. Сапеляка відпустили в зону й загрозили, аби нікому не голосив, що трапилося, але він розповів про все іншим в'язням. Незабаром прийшов вартовий, щоб забрати його назад на вахту. За ним вступилися в'язні і не дали його забрати. Наступного дня около 45 в'язнів проголосили страйк із вимогою прослідити справу Сапеляка. Слідство провів майор Котов і 25-го червня заявив в'язням, що Сапеляк «наклепник» і за це буде покараний. Того ж вечора до карцеру замкнули Євгена Сверстюка, Анатолія Здорового (5-літній математик зі Львова, засуджений на 7 років таборів — дата засуду невідома, і Симона

Ароновича Грилюса (1945 року народження, студент Рязанського радіотехнічного інституту, заарештований по справі «Комунар»). Після того деякі в'язні припинили страйк, але 32 особи страйкували цілий місяць. Між ними були: Сапеляк, Сверстюк, Грилюс, Покровський, Манделевич, Гуліл, Димшиц, Здоровий, Зальмансон, Гриньків, Макаренко, Синьків, Жукавскас, Бернійчук, Маравскас, Лук'яненко, Шилінскас, Калиниченко, Кудірка (тепер на Заході), Кіф'як, Вороб'єв, Григор'єв, Давидов, Герчак, Сафранов, Черноглаз, Астра, Пуце Саатре, Лапп, Абанькін. У кінцевому висліді деяких в'язнів перевезли до Владимирської тюрми (між ними Лук'яненка), дехто опинився в лікарні, а декого замкнули до карцеру.

В Мордовії, у таборі ч. 19 перебувають Любомир Старосольський (1955 року народження, засуджений на 2 роки таборів) і Роман Колопач (1954 року народження, засуджений на 3 роки таборів). Їх засудив Львівський обласний суд за це, що вони вивісили 9-го травня 1972 року у селі Стебник (Львівська обл.) синьо-жовті прапори. Суд над ними відбувся 19-го лютого 1973 року.

В жовтні 1974 року в'язні Іван Світличний, Володимир Балаханов, Зиновій Антонюк і Семен Глузман передали академікові Сахарову звернення такого змісту: «Вже три місяці ми голодуємо. Ми вимагаємо, щоб нам признали статус політичних в'язнів. Ми пишемо до всіх інстанцій СРСР — усі відповідають мовчанкою. Таким чином вони дають вільну руку таборівій адміністрації знущатися над нами. Ми звертаємося до вас, як до видатного діяча демократичного руху, зробити якнайскорше усе можливе, щоб довести до відома усіх інстанцій про нашу долю.»

В. Балаханов був перекладачем при советській делегації до ООН в комісії метеорології у Женеві. Перебуваючи за кордоном, він вирішив не вертатися до СРСР, але після розмови із советським консулом (який переконав його, що йому нічого не загрожує), він 1-го грудня 1972 року вернувся до Москви, а 7-го січня 1973 року його заарештували. Його засудили на 12 років таборів.

В Пермському таборі ВС 36 відбуває свій присуд українець Павло Федорович Пампов, 1929 року народження, математик, кандидат наук, викладач Ужгородського університету.

В 1970 році Кампова і ще три інші особи висунули поза зложеною вже листом кандидатами в депутати Верховної Ради СРСР. Кампова висунув з Ужгородської виборчої округи Воловецький комбінат деревообробки. Для підтримки кандидатів розповсюджено около 100 передвиборчих агітаційних листків.

Два дні після виборів, 16-го червня, Кампова заарештували без затвердження прокуратури (прокуратор підписав наказ на арешт щойно 1-го липня). Перед судом Кампова тримали в ізоляторі. На закритому суді його обвинувачували в поширюванні передвиборчих листівок. Друга версія каже, що Кампов написав брошуру українською мовою п.з. «25 років надій і розчарувань» і вислав її до різних видавництв УССР. Його також обвинувачували у авторстві листка до ЦК КПСС із проською на дозвіл створення окремої компартії на Закарпатті. Під час читання вироку, не допущено навіть членів родини. Його засудили на 5

»СПРАВЖНЯ СВОБОДА НАСТУПИТЬ ЛИШЕ ТОДІ, КОЛИ ВИЗВОЛИТЬСЯ МОЯ БАТЬКІВЩИНА — УКРАЇНА«

Тут містимо за українською пресою частинне інтерв'ю, що його провели діячі руху опору в ССРС з групою політичних в'язнів Пермського концтабору наприкінці 1974 року. В інтерв'ю брали участь українські політв'язні Іван Світличний, Іван Кандиба, Ігор Калинець, Євген Пришляк і Зіновій Антонов, жиди Семен Глузман, Йосиф Мешенер, Ар'є-Лейб Хнор і Лев Ягман, росіянин Володимир Балаханов і вірмени Баграт Шахвердян.

В'язні говорили насамперед про умови ізоляції, в яких їх держать таборів власті.

І. Калинець говорить: »Мені ясно, що це робиться тільки для того, щоб заховати факти і вчинки, що суперечать міжнародним юридичним і моральним нормам і положенням радянської конституції. Мене, наприклад, судили лише за літературну творчість, яка взагалі не мала ані антирадянського напрямку, ані помітнішого суспільно-політичного характеру. Смішно й казати, що у моїй »справі« були будь-які державні чи військові тайни. Але мою справу розглядали на закритому процесі, на який не допущено навіть найближчої родини. І це зрозуміло: справи властиво нема, »дуже небезпечний державний злочин« вичерпався кількома цілком неполітичними поезіями і це могло здивувати навіть радянську людину, що звикла до усього.

Такі самі були »справи« В. Стуса, Є. Сверстюка, М. Осадчого і багато інших. А. М. Горбачов засудили на 5 років таборів і 2 роки заслання за один-єдиний вірш »Дума«.

На питання про правне положення в'язнів, І. Кандиба відповів:

Це відома справа, що радянські власті заперечують взагалі наявність політичних в'язнів і забороняють нам називати себе політв'язнями. Ця традиція має свій початок ще в царській Росії, лише тоді політичних в'язнів називали »державними злочинцями«, а сьогодні вони є ще й »дуже небезпечними«.

Різниця в тому, що в ССРС »дуже небезпечних державних злочинців« є більше, ніж їх було у царській Росії і власті відносяться до них більш жорстоко.

◀(або 6) років таборів. Працівники КГБ грозять Кампову, що коли він буде говорити про свою »справу«, йому заборонять побачення з родиною.

Становище політичних в'язнів в СРСР має одну важливу особливість. Якщо рахувати, що в СРСР дійсно існує конституція, та що вона є основним законом, тоді більшість т.зв. політв'язнів засудили за порушення конституції незаконно – за одну спробу покористуватися проголошеними конституцією правами. У стислому значінні цього слова, таких людей важко взагалі назвати політиками. Але практично існує також кримінальний кодекс, який називає, проголошені конституцією користування основними демократичними правами, злочином, а людей, які насмілились на таке, – «дуже небезпечними державними злочинцями».

«Тому і політв'язні трактують себе і свої вчинки по-різному: хто має на увазі конституцію як закон, – вважає себе невинним, хто покликається на кодекс, визнає свою провину. Таким чином становище політичних в'язнів в СРСР є двояке вже в самих початках.

І. Кандиба сказав ще таке: Політв'язнів неросійської національності обмежують в правах зокрема. Їх вивозять за межі їх республік в чужі краї і примушують жити в умовах дуже гострого клімату, до якого вони не звикли.

Навіть на побачення, передбачені законом, їх родини не все можуть приїздити. Від цього терплять не тільки політв'язні, але і їх родичі; родини в таких випадках розбиваються. Це якраз є у інтересі властей і вони свідомо сприяють цьому, а потім пояснюють, що це, діється з політичних мотивів. Політв'язнів неросіян змушують комунікуватися з адміністрацією тільки російською мовою, а висилку і передачу листів затримують під претекстом, що вони написані неросійською мовою. На побаченнях забороняють розмовляти рідною мовою навіть з родичами. Численні прохання і домагання політв'язнів, щоб вони відбували свої покарання на територіях своїх республік, відкидають.

Про умови праці в'язнів, З. Антонюк говорив: Широко застосовується примусове поєднання робіт (без оплати, звичайно!). Кількість годин у нічних змінах не є точно визначена. Часто примушують працювати підряд дві зміни (без будь-якої оплати за надпрограмові години), немає скорочених годин праці на шкідливій для здоров'я роботі (або будь-якої компенсації за роботу понад норму); додаткове харчування (звичайно порошокване молоко) видають не часто і не усім, яким належить (стало своєрідною нагородою). Графіки суміжності – звичайна фікція: немає умов для відпочинку другої зміни (житлові секції дуже великі, у них знаходяться усі зміни)... В теорії виробництво працює на дві зміни, а фактично на три (друга зміна працює дві зміни підряд).

Про різні групи українських політв'язнів говорив Є. Пришляк.

Зараз після війни в концтаборах було багато політв'язнів, категорію яких визначали словом «за війну». Частину з них звільнили, дехто вмер, інші сидять ще й досі. Таких «злочинців» судять ще й тепер і привозять до таборів – з якою метою, думаю, усім відомо. У цій категорії до 60-их років були переважно учасники українського підпілля, їх родини і такі, які матеріально і морально підтримували підпілля. Це була переважно сільська молодь, відтак робітники-реміс-

ники, відтак студенти і інтелігенція. Такий самий склад політв'язнів з Прибалтики. Їх засуди були жорстокі – від 10 до 25 років; багато з них загинуло у тяжких умовах таборів. В 1957 році більшість з них звільнили, деяких перед закінченням строку; ті що залишилися, це люди з знищеним здоров'ям і розхитаною нервною системою.

Після цілковитого знищення збройного підпілля, у другій половині 50-их років у тюрми і концтабори почали привозити політв'язнів іншої категорії. Це були переважно люди, що вирости і дозрівали при радянській владі – майже всі інтелігенти і робітники. Вони бачили, що в країні не має елементарних демократичних свобод і рішили допомагати і боротися за них. Прийшли нові арешти і розправи. В 1961 році у Львові судили групу 7 чоловіків (усі з середньою і вищою освітою) за те, що вони, покликаючись на відповідну статтю конституції, провадили пропаганду за виступлення України з Радянського Союзу (група Лук'яненко – Кандиби).

В наступному році судили групу 20 людей – організації «Українського національного комітету», метою якого було друкувати і розповсюджувати літературу, яка голосила ідею незалежності України. Дві людини з тої групи розстріляли, інших запроторили до таборів на 5 до 15 років. Близько 20 чоловіків судили у Львові, Івано-Франківську, Києві та інших містах України в 1965 році за виступи і оборону демократичних свобод. В 1967 році в Івано-Франківську судили організацію «Український національний фронт», що видала і розповсюджувала самвидавну літературу. Усі судилища годі перелічити, але характерною рисою їх було те, що під репресії підпадали письменники, художники, наукові робітники і інтелігенція у найвищому розумінні.

На питання, якими засобами можуть в'язні боротися за свої права, Світличний відповів:

На окрему увагу заслуговує така форма боротьби як голодівка. До неї ставиться і адміністрація табору і в'язні по-різному. «Себе ж калічите», не без злорадності говорили деякі офіцери, коли у травні-червні цього року (1974), протестуючи проти сваволі таборової адміністрації, більша група в'язнів провела одномісячну голодівку...

Дуже характеристичні відповіді дали в'язні на питання, чи жаліють, що доля привела їх до концтаборів.

3. Антонюк: Коли я оцінюю моє життя хоча б від початку 1960-их років і аналізую механізм здійснювання того, що називається «законність» у відношенні до інакше думаючих, то мені жаль, що я пізно відчув себе громадянином, а до того часу був тільки пасивним обсерватором соціологічних процесів у радянському суспільстві. Про сторони радянської законності я знав тільки з різних поголосок, тому я радий, що тепер я маю змогу випробувати усе на власній шкурі... «Хто не був в ДОПР-і, той не громадянин».

Ігор Калинець: Як кожен в'язень болює серцем за свободою, але враховуючи тверезо сьогоднішню пригноблючу ситуацію на Україні, я волю табір і, як казав Антонич, «хвалю життя жорстоке і сукає». Воно дає мені друзів, відданість яких виявляється у щоденних випробуваннях, а не у богемі. І тут знову згадую молитву Антонича:

*»але моїмся зорям дальнім,
щоб нам дали на світі цім
життя величне і страдальне«.*

Іван Кандиба: Я ніяк не жалію, що станув на шлях, який привів мене до концтабору, та ще й на такий довгий час. Не можу жаліти за втраченою свободою, якої не мав. Хіба можна почувати себе вільним, коли ти свідомий, що твоя батьківщина у неволі. Тут приходиться переживати багато труднощів, але я відчуваю морально краще, ніж тоді коли формально ніби свободний, я не міг причинитися до покращення долі моєї батьківщини. Чим довше я перебуваю у цих умовах, тим ясніше усвідомляю собі, що я вибрав правильний шлях і що справжня свобода наступить лише тоді, коли визволиться моя батьківщина – Україна.

Іван Світличний: Перехід від «свободи» до «несвободи» не був у мене такий різкий, як у декого. Довгі роки перед арештом я не міг знайти праці за фахом, мої літературні твори, що не мали жадних антирадянських спрямувань, не були друковані тільки тому, що моє прізвище не було приємне для офіційних кіл, словом до часу арешту, я у дійсності був поза законом. У цьому відношенні після арешту я багато не втратив. Звичайно, це важко по кілька років не бачити дружини, матері, близьких друзів і родичів, з якими раніше ділив усі радості і турботи. Крім цього головним сенсом мого життя була філологічна праця, а не «політика». Тут у таборі для таких професій немає елементарних умов.

Арешт, суд, ув'язнення і випробування з цим зв'язані, звільнили мене від деяких наївних ілюзій, спричинилися до більш серйозного з'ясування моральних переконань, і у цьому відношенні ця життєва школа багатша, ніж кабінетна. Я втратив деяких друзів, які не витримали важких випробувань, але скріпилася моя дружба з іншими, а крім цього я придбав друзів, про яких раніше я не міг навіть мріяти. Крім того, тут у таборі, я, як літератор, можу спостерігати стільки різномірних характерів, знайомитися з такими неймовірними людськими долями, яких на свободі я не стрінув би за усе моє життя. Тому мені важко сказати, чи я більше втратив чи більше здобув, чи навпаки. Та як би не було, на свою долю я не нарікаю і моїм друзям на волі не зазидую.



ЩО ТАКЕ БАМ І ЗА ЩО ГИНЕ МОЛОДЬ?

Поновні сутички між Советським Союзом та Китаєм заставили імперіяльне керівництво ССРСР скріпити в Південному Сибірі «оборонні вали» жертвами сотень тисяч молодих юнаків, прокладаючи сюди новий залізничний шлях.

БАМ – Байкало-Амурська Магістралія – (бо саме від озера Байкал ходитиме поїзд далі на схід), мов похоронний дзвін, справді поглинає тисячі молоді з України.

Під великими гаслами, з державними патентами, для уквіткування й індустріалізації Сходу, для розбудови соціалізму-комунізму молодь, мовляв, «з найбільшим запалом» претягає туди. Що більше. Минулого року на 17-ому З'їзді Всесоюзного Ленінського Комуністичного Союзу Молоді (ВЛКСМ), Є. Тяжельников, перший секретар ВЛКСМ, склав від імені 4717 делегатів клятву для Центрального Комітету КПСС, даючи запевнення Генеральному секретареві Л. Брежнєву, що молодь вважає БАМ «ударною комсомольською будовою».

І все це без огляду на людські жертви, без уваги на людину, тільки щоб виконати рішення партії. Тут працюватимуть люди серед найгірших кліматичних умовин, пересікатимуть терени, де людська стопа ще не ступала. Не один з них не вернеться більше додів, пожертвувавши власним життям. І це в програмі – всі ці перешкоди і жертви вже давно передбачені: на прокладання БАМ буде щорічно поповнювано 20 тисячами людей, до 200 тисяч загального числа.

Отже, як вже вище згадано, БАМ запланована від Байкальського озера, від станції Зима на Транссибірській залізничній дорозі (другі джерела подають: від станції Усть-Нут до советської пристані на Тихому Океані). З Байкалу (на півночі) залізнична дорога переходить через Комсомольськ на Амурі, де терен дуже невідповідний: без прокладання мостів та тунелів напевно не обійдеться. Відомо, що Амур, в запланованому місці, досягає 8 кілометрів ширини і сто метрів глибини, до того ж ріка тут дуже бистра.

Саме такі проекти, як прокладання БАМ-у чи «Біломор-каналу», відзеркалюють жорстокість советського режиму, де людина втратила свою ідентичність, ставши, по-просту, знаряддям в руках кількох самодержців. Є план, котрий треба виконати, – а є люди-знаряддя, то й нема труднощів до виконання планів. Ще й до того дуже в пригоді стають великі соціалістичні гасла, які вносять у совість советського громадянина.

Молодь на Україні нині в крайній небезпеці. Плани «старшого брата» ясні: знищити квіт українського народу – молодь. Одні з них тонуть у величезному морі різних народів Советського Союзу, другі пропавають при фізичних роботах на Сибірі. Перервавши раз школу, покинувши книжку і все це, що їх лучило з наукою, поворот до вищих учбових закладів чи університетів їм неможливий, або через фізичне виснаження, стан здоров'я, або доступ туди їм просто заборонений. Українська молодь в сучасному платить важку данину окупантові, виконуючи каторжну працю при наводбудовах, подібно як 250 літ при будові Петербурга українське козацтво ставило фундаменти того міста на власних кістках.

БЛУДНИЙ СИН

Тут містимо статтю пані Олени Климишин, яка була поміщенна в українській пресі. Тема настільки актуальна, що ми вважали за потрібне подати її також під увагу наших читачів, а головню Виховників СУМ. Виховник може дуже багато зробити для того, щоб таких «блудних синів» було якнайменше, а якщо вже такі трапляться, щоб їм назад уможливити шляхи батьківського дому.

Ред. «Авангард».

Мені недавно попав лист учня, який мав велике довіря до своєї учительки і у своєму захитаному життєвому порядку пише до неї:

»5-та година ранку, я сиджу на автобусовій станції і чекаю. Чекаю довго і не хочу спитати себе, на що тут чекаю. Певно на автобус, але на який і на яку годину? Я не хочу нікуди їхати, навіть не знаю куди б міг їхати... не маю ніяких речей зі собою, тільки торбинку з плястики, а там деякі мої речі.

Сиджу обдертий, брудний і так мені якби снилося, що то я сиджу, бо я вже не певний, чи то я? Та й чи я існую, чи то тільки моя тінь? Я навіть не хочу мозком ворухнути, щоб цю справу логічно розмислити!

Скрізь повно людей, ходять-спішать, ситі, одягнені гарно, але є й такі «боми» як я, багато їх також! Я навіть не пригадую, коли я їв, та чи хочв їсти? Може піду наплюся води...

Напився холодної води, вмив лице і подивився в дзеркало: давно я вже на себе не дивився, я ніби чужу людину побачив...

Якось знов мені стало сумно, байдуже й, всівшись тут таки у м'який стілець, я зручніше у нього вмовстився і заснув. Мені здавалося, що хтось штурхає і трусить мною — я побачив чоловіка, який мене будив, він прибирав кімнату. Спитав мене чого я тут сплю, бо вже довший час за мною слідкує, а я сплю. Чи не маю де спати, — спитав мене якось так ніжно і привітно.

— Ні, не маю! — відповів я.

— Звідки ти сюди приїхав? Чого такий сумний і опущений? Ти слиж тут яких п'ять годин! Я на тебе дивлюся й бачу, що ти в сні з якоюсь журбою змагаєшся. Що саме тебе, дитино, турбує і чим тобі допомогти? — він спитав так якось, якби то мій рідний тато був!

Я вже не знаю, що йому відповідав, щось почав згадувати, не вигадував, згадував правду, бо забув уже, ніби то в сні було: Мати і батько були проти моїх товаришів, які, на їхню думку, були поганой поведінки і з ними не варто було «вести компанію». Мав я багато «туркання» за мого довге волосся і бороду, а моя одерж була «батарською» для них! Вони все бажали щоб я був гарним хлопцем, — на їхню думку, я мав би постригтися, голитися щоднини й носити гарну одерж. Я ж хотів навпаки, — рвав мою одерж, щоб найбільше дір було, бо так хотіли мої товариші й висмівали

тих, які вбиралися інакше від нас. Таксамо ділив я з ними кожного доляра, що мої батьки давали мені до школи на обід і на автобус.

Мав я пекло в хаті: мати мені була гірша за відьму, а батько – за того пса, що гарчить, так я їм говорив! (При цих словах чоловік опустив свою голову низько, аж до колін). Я радився з друзями, бо краших у світі не було, що робити, бо їхні батьки їм нічого такого не виробляли. Під їхні сварки і крики на моїх батьків, я пішов до дому й посварився з батьками: образив маму, тата, який сказав, що «від сьогодні не дозволить мені бачитися з моїми друзями»! Я свиснув на цілу хату і замкнувся у своїй кімнаті. На другий день мати пішла на купно, я, взявши 100 дол. і дещо речей з хати, перебрався до товариша, мати якого працювала в нілюбі-барі, вечорами не була в хаті. Добре мені було кілька тижнів, я платив їй за все. Але пізніше помітив я, що мати мого товариша, щось невдоволено дивиться на мене, все приказує, щось, що вона заробить, а діти розтринькують та ще й товаришів приводять і так далі. Я пішов шукати праці. Ніхто мені не хотів дати праці, хоч я брехав, що маю вісімнадцять років. Скрізь вимагали посвідки закінчення школи, домашню адресу і т.п., ще й вимагали вбратися і постригтися, що мене дуже лютило і я почав їм казати погані слова і зловився.

Мати сказала хлопцеві, щоб я вийшов з їхньої хати. Хлопці тут допомогли. Знайшли розбиту хату, понаносили повно паперу і всього, на чому було б добре спати, а моїм товаришам сидіти. Сходились сюди мої друзі, приносили мені їсти, курити і було добре і весело».

На цьому лист вривається. Вривається лист, але думка працює даліше. Часто зустрічаємо нині дітей, які виходять з рідної хати, покидають батьків, бо вони стали для них непотрібними, або взаємні, постійні непорозуміння прибирають таку форму, що діти волять вибрати не вигідне та тяжке життя, де мусять самі про себе промишляти, ніж слухати докорів батьків, родини і на тих чинниках побудований суспільний лад. Підставою взаємного співжиття є спільне вирозуміння і довір'я, що єднає людей, часом навіть чужих. Чому ж дитині рідній не знайти цього у своїх батьків? Тиск довкілля — дуже сильний. Вплив товариства — великий. Але рідні батьки таки мусять мати час жити для своєї дитини і доложити всіх старань, щоб довір'я не рвалося.

Згадана бідна дитина мала довір'я до учительки, найшла тепло у чужій людині, що заінтересувалася нею і, як я довідалася, допомогла цій дитині себе упорядкувати, — знайти працю і стати на правильну дорогу.

Блудні сини є всюди, але доброта і вирозуміння батьків, їх правильний підхід, а головне старання бути своїй дитині приятелем, який скаже правду, скартає, як потрібно, але в заломанні таки допоможе, це та основа, на якій рідні діти відчують, що вони і бажані, люблені й справді члени тієї спільноти яка зветься родиною. Вона в'яже рідню у добрі й у горю та все прийме того, який заманений хвиливым маревом «вільного життя», як попечеться на ньому, прийде до хати — до рідні, бо він таки до неї належить!

За згодою учительки, яка дала мені цього листа, подаю його під розвагу і до відома тим, для яких проблеми нашої молоді є важливі.

Олена Климишин

ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА КУРДІВ

*О, курде, бережи свої набої,
Але життя убивців не щади!
На байстрюків свавілля і розбою
Кривавим смерчем, бурєю впади!*

Василь Симоненко

Останніми днями (березень 1975 року) перси підписали угоду з іншими арабськими країнами, що стримають всяку допомогу курдам, це, мовляв, під «тиском» Альжиру, але напевно не без «помочі» Советського Союзу. Москва в тому відіграє важливу роль, очевидно, не публічно. В своїй пресі вони не завагались також виступити проти курдів, мовляв, це «банди імперіялістичних агентів».

* * *

Курди в Советському Союзі не замешкують замкненої території, їх прийнято до азербайджанського та вірменського населення. Азербайджан був довгими роками причиною сутичок між Туреччиною, Іраном, Персією та Советським Союзом. Ця територія – тепер важливий центр видобування нафти (в Баку). Для Москви курдське населення мало важить, хіба що послуговується ними для інтервенцій у сусідніх країнах (головно Персії та Іраку) – коли там ворожий до СССР курс. Тому, що тепер в Іраку прокомуністичний дух, курдські права не в іракському, а ще менше в московському інтересі. І так в цілому світі: народні повстання підтримувані комуністами до того часу, поки це йде їм на користь.

В Туреччині курди замешкують східньо-південну частину країни. За отоманського панування курди безугавно, з меншими чи більшими успіхами, боролися з турецькими зверхниками. Перша світова війна принесла їм нові надії на незалежність.

У Версальському договорі передбачувалось, що всі ті народи, які покищо належали до Туреччини, мали право на автономію, отже, Вірменія та Курдистан дістали би самоуправу. Турки договору не прийняли: новий націоналістичний рух – «Молоді Турки» – під проводом Кемаля Ататюрка, скоро перебрав керму держави у свої руки (в 1920 році). Але, на жаль, це був скрайнє шовіністичний та імперіялістичний рух. Грецьке населення з Малої Азії було по варварськи прогнане, а вірмени та курди на сході – по звірячому вимордовані. Це були двадцять років: курдів зашивали в мішки та живими викидали в озеро Ван.

Тепер Туреччина для Іраку замкнула свої границі, як тільки там в 1974 році спалахнуло курдське повстання. Таким чином турецькі курди (3 до 5 міль.) не можуть допомогти своїм братам в Іраку.

Персія (Іран) впродовж віків користалася з меншого чи більшого суверенітету: весь час вона була ворогом турецького, арабського, або російського імперіялізму.

Предком нинішнього Шаха (король) Ірану був козацький офіцер Реза Хан, що був обраний королем національними зборами в 1925 році. Реза Хан пішов тою самою дорогою, що й Ататюрк в Туреччині. Це власне його син, Могамет Реза Шах Палегві тепер є абсолютним володарем Персії, завдяки безмірним покладам нафти. Відношення до Советського Союзу були завжди дуже напружені; в 1947 році член комуністичної Тудег-партії підготував на Шаха невдалий атентат, так що комуністична партія по сьогоднішній день в Персії заборонена, але в підпіллі дуже активна. Постава сучасного Шаха в Персії також не дуже ясна. Тоді до влади приходить промосковський прем'єр Моссадек, що націоналізував усю нафту. Бритійсько-американський бойкот довів до економічного хаосу: Шах виграв і тепер усе сильно держить у своїх руках. В останніх роках його престиж ще більше піднісся: він постановив перебудувати Персію в модерну державу, з модерним державним устроєм, з модерними містами, вулицями... В 1955 Персія входить до Багдадського антикомуністичного пакту (членами того пакту є також Туреччина, Ірак, Велика Британія та ЗСА). Ірак, однак, пізніше відійшов з пакту. Його упередження та стриманність супроти Советського Союзу є однак дуже еластичні, так що добрі економічні зв'язки не є виключені. От для прикладу: будується нафтопровід для Німеччини, який проходитиме через Советський Союз.

У війну московські займанці «дозволили» проголосити курдам незалежність. Таким чином незалежна Мегабат у воєнні роки побачила трохи сонця волі. На чолі держави (автономної республіки) став правник Газі Могамед. Створено курдські видавництва, школи, суди, розбудовано рільництво, створено також радіостанцію... Молодий Барзані, тепер 80-літній провідник курдського повстання в Іраку, вже тоді чимало спричинився до розбудови молодого держави. Він був зрештою один з чотирьох генералів курдського війська! Це тривало всього п'ять років — від 1941 до 1946 року: репресії та знущання стали відтак знов буденними явищами. Правник Могамед Газі був прилюдно повішений. Все що було заборонене. Вміжчасі Барзані вдалося продертися крізь перське оточення та втекти до Советського Союзу, де він пробув до 1958 року.

В північно-західному Ірані живе біля 2 міль. курдів. З причин, що нічого не мають спільного з любов'ю чи симпатією, перси вибрали ясно (покищо ще не відкрито, офіційно) сторону курдів в їхній боротьбі проти Іраку. Перського Шаха це, зрештою, вже давно занепокоює, що все більше прокомуністична влада в Багдаді стає правдивим диктатором для народу. Тим більше, коли Ірак дозволив советам будувати військовий порт в Перській затоці. Персія стоїть же на тому, щоб ця затока, якою цілому світові доставляється нафта, залишилась таки перською. Власне, тут справа курдів іранцям може стати дуже в пригоді.

Коли в Туреччині границі герметично замкнені до Іраку, так що ні втікачі з Ірану тут не можуть шукати захисту, ні курди з Туреччини не можуть йти назустріч своїм братам в Іраку, перси добровільно приймали до своїх таборів втікачів, і, правдоподобно, власними силами утримували курдський визвольний фронт, доставляючи їм зброю... Зрештою, сам перський Шах запросив чужинецьких журналістів, щоби ці відвідували по таборах курдських втікачів. Персія в останніх роках видала мільярди доларів, щоби від ніг до голови озброїти своє військо,

що до речі, одне з наймодерніше озброєних військ світу. На персько-іракській границі регулярно доходить до сутичок. Як ми пізніше побачимо, історія курдів в Іраку, — це безперервний ланцюг повстань, часові завішання зброї, недотримані обіцянки, обмани і т.д.

Будучи в старинних часах вузлом великих цивілізацій (Мезопотамія), Ірак в пізніших віках став наживою чужих завойовників: греків, римлян, арабів, турків, монголів і т.д. Від 1500 Ірак був прилучений до Туреччини, аж поки перша світова війна не розвалила Оттоманської Імперії — тоді Ірак попав під британську «опіку». Народ однак виявив свій спротив, також курди на півночі відповіли повстанням: молодий Барзані вже тоді брав участь у антибритійському повстанні. Нарешті Ірак, в 1925 році, став незалежним. Пронімецький нахил в другій світовій війні довів до англійської інтервенції. 1958 року — кінець королівства — Ірак став республікою. Одна влада заступала другу: все та сама причина — невдалі курдські повстання на півночі, їх стремління до самостійності. Не один іракський уряд упав прямо через курдське нерозв'язане питання. Не треба забувати, що курди творять свідому меншість. Їх не раз представляється, як мандрівників (номадів), пастухів... Вони в Іраку належать до інтелектуального прошарку населення: у війську, в адміністрації, в торгівлі, в школах і т.д. Отже, як вже була мова, Ірак лишає в 1958 році антикомуністичний пакт Багдаду і під імпульсом Кассем-а звертає на про-советську дорогу. Поразка іракського війська в боротьбі проти курдських повстанців довела до упадку Кассем-а (і екзекуції). Полковники, генерали і т.д., які поступово перебирали владу в Багдаді, були з року в рік непокоєні справою курдів.

Впродовж тих років постава Москви і настирлива праця п'ятої комуністичної колони були наскрізь фальшиві. Курдське питання вони хотіли обернути в засіб тиску Москви на Багдад. Коли відносини між Москвою та Багдадом холоднішають, курдів знова запрягається до воза... Треба, однак, відрізнити визвольну боротьбу курдів під проводом Мустафи Барзані і з другого боку під проводом «Лівих Демократичних Партиї Курдів», з яких частина відщепилась і, під проводом Ямал Талабані, співпрацює з урядом в Багдаді.

Що боротьба курдів — боротьба за незалежність — про те не може бути сумніву.

Поперше, вони творять сильну, але головню дуже свідому і високоосвічену меншість, коли порівняти їх, наприклад, з біяфранцями в Нігерії. Відтак непристпні гори стають сховищем для повстанців і курдів взагалі. Правда, військам Багдаду вдалося зайняти головніші міста та шляхи, що очевидно також відіграє велику роль, але до вирішальної перемоги не дійде... Зрештою, справа не в звільненні чи неосвободженні курдів, але радше в покладах нафти в північному Іраку та правдоподібно урану, що в тих околицях знаходяться, саме там де курди замешкують.

Кілька років тому курди були ще готові піти на компроміс з урядом в Багдаді: в заміну за частину видобутої нафти дістали б частинну автономію. В 1960-их це було ще дуже правдоподібно. В 1958 році вернувся із Свєтського Союзу Барзані, як герой, очевидно. Новий володар в Багдаді, Абд аль-Карім аль-Кассем, прийняв його як брата, зі всіма почестями та обіцянками. Барзані дістав авто, віллу..., але з

обіцянок нічого не вийшло. Від советів курди зброї вже не одержували і всяка поміч від них також була стримана. Відтак аль-Кассем почав диктаторську політику. Це викликало в курдів загальне повстання, яке іракське військо ніяк не було спроможне здушити. Це довело до упадку Кассема, але курдам воно однак на користь не вийшло. Вміжчасі бої йдуть далі. В 1965 році, для придушення курдів, Багдад вислав був 50.000 добре озброєного віська.

Нерішучість на полі бою доводила до частих змін влади в Багаті. Америка вміжчасі стрималась від всякої інтервенції, вважаючи, що нафта в арабських країнах важливіша від прав людини малого народу. Об'єднані Нації також не втручались в ту справу, мовляв це внутрішні недотягнення тих країн. Для світової ради Церков та Католицької Церкви це річ також не актуальна. Придушення та вбивства виконують араби та комуністи і християнському світозві не годиться, отже, втручатися в ці події. В 1970 році курдам знову привернулось певні «привілеї», але й це довго не протривало. Уряд у Багдаді більше й більше схилявся в диктаторський бік, чуючи за собою політичну, моральну та мілітарну підтримку советів: з тим і надії на поліпшення політичної ситуації серед курдів ставали з дня на день гіршими. Тому й не диво, що в березні 1974 року курди знов підняли загальне повстання для досягнення самостійності.

* * *

Багдад минулого року був готовий знищити раз на завжди докучливих курдів. Офензива була політично опрацьована. І можна було покладатись на співпрацю та мовчанку сусідніх держав, великих потуг та Об'єднаних Націй. Жоден когут би навіть не зацікавився, що з лиця землі була «стерта якась там нація», з підтримкою «миролюбного» червоного війська! Зрештою, щойно по довшому часі продістались вістки на Захід про знущання над курдами. Військо Барзані, Пеш Мерга (що означає, «ті, що перед обличчям смерті живуть»), було розколене наймодернішою зброєю Ірану. Границі до Персії та Туреччини були герметично замкнені: довіз зброї, підмоги та поживи був, очевидно, також стриманий: міста і села були бомбардовані, народ був у терорі та примушений шукати захисту в непрохідних місцях, головню в горах де їх зрештою пізніше викурювали. Вміжчасі мовчать і демократи і люди що творять опінію та стремлять до покращання світу, моралісти та Об'єднані Нації.

Одинока Персія «підтримувала» курдських повстанців, і то донедавна. Поза тим ввесь світ мовчить: про численні вбивства Москви серед невинного народу, про її «миролюбство» у вищеназваних арабських країнах. Таж не для інших цілей, як тільки для придушення курдів, Москва висилає наймодернішу зброю тим країнам: в заміну, вона, за дуже дешеву ціну, купує нафту та продає на світовому ринку з великим зиском. Виходить, що Москва воліє підтримати псевдосоціалістів, фашистів, ніж стати на захист волелюбного народу. З другого боку Захід також мовчить. Іншими словами, курди «мусіли» себе пожертвувати для «доброї справи»: бо ж корисніше є бути в «добрих» відношеннях з арабами та одержувати від них нафту. Треба все таки подивляти впертість та одержимість курдів в їхній боротьбі за свої права, за незалежність.

Р. Раделицький

Ідеологічні Темі

З матеріалів Зимового Табору СУМ 1974/75 на Франкополі

М. МІХНОВСЬКИЙ (1873-1924) І ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Б. Бобин

Національну ідею М. Міхновського можна окреслити одним реченням: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від гір Карпатських аж по Кавказькі». Цю ідею від розвинув у творі п.з. «Конфесіон де фуа» («Політичне вірую молодого українця»), опублікованому в 1893 р. у львівській «Правді».

Як основну засаду цього політичного «вірую» М. Міхновський вважає історичну правду, що «кожна людина є складовою частиною своєї нації, тому й доля кожної людини залежить насамперед від долі її нації. Нація ж може розвиватися вільно з користю для її членів тільки тоді, коли матиме власну самостійну державу».

Микола Міхновський у своїй «Самостійній Україні» (1900) подає аналіз, причину й потребу самостійної держави, що не тільки стосується українського народу, але має універсальне значення в розумінні загального людського існування. М. Міхновський твердить: «Отже, коли справедливо, що кожна нація з огляду на міжнародні відносини хоче вливатися у форму незалежної, самостійної держави; коли справедливо, що тільки держава одноплемінного національного змісту може дати своїм членам нічим не обмежану змогу всестороннього розвитку духового і досягнення найліпшого матеріального гаразду; коли справедливо, що пишний розквіт індивідуальності є метою, – тоді стане зовсім зрозумілим, що державна самостійність є головна умова існування нації, а державна незалежність є національним ідеалом у сфері між-національних відносин».

Ці ідеї М. Міхновського не є продуктом його власної фантазії і не є зовсім новими, бо вже Арістотель у своїй «Досконалій Державі» писав, що самостійна держава є природнім виявом людського буття, але згодом існує для удосконалення буття. Кожна держава існує тому з природи так, як вже перші людські спільноти існували (родина, плем'я тощо). Ціллю є створити природній стан. Природній стан – це стан, який кожний індивідуум досягає, коли його розвиток дійшов до завершення. Ми це іншими словами називаємо природою кожного сотворіння на світі. З цього випливає, що держава є природнім твором і що

людина з своєї природи є державотворчою істотою (зоон політикон). В людини існує природний нахил до існування в державній спільноті. Адже ж людина є соціальною істотою, яка не може жити без співіснування іншої людини.

Розуміння національної ідеї, як її М. Міхновський розумів, не було поширене в Україні за його часів. Модним тоді було пропаговане М. Драгомановим розуміння національної ідеї, яку можна окреслити так: не треба прагнути до самостійної держави, а до автономії у федеративному зв'язку з Росією, бо національна революція є приречена на невдачу, – рушіями історії не є народи, а класи: проти пануючої класи постає визискувана класа (марксизм). Заперечуючи теорію марксизму, М. Міхновський твердить, що не класи є підметом історії, але нації, які змагаються за свої права, за свою свободу і за знищення ярма, накиненого їм іншою нацією. Не боротьба клас, а боротьба націй творить історію: поневолені нації постають у збройній боротьбі проти націй-гнобителів.

На основі історичного досвіду України М. Міхновський конфронтує себе з деякими істотними питаннями в зв'язку зі здійсненням його національної ідеї. На ці питання дає він свої відповіді, які різняться від відповідей на ті самі питання від його сучасників, на чолі яких стояв М. Драгоманов.

Чи національне визволення є можливе для нас? М. Міхновський це тому питає, бо Українська Республіка в 1654 р. злучилася з Московською монархією в політичну унію «Переяславським договором». «З того часу українська нація політично й культурно завмирає, старі форми життя зникають, республіканська свобода нівечиться, нація знесилюється, гине, але потім знов відроджується, з-під попелу старовини виникає ідея нової України, ідея, що має перетворитися у плоть і кров, прибрати конкретні форми» («Самостійна Україна»). Переяславський договір був зроблений як рівний з рівним і як вільний з вільним для досягнення певних політичних цілей, а саме з метою мілітарної охорони в разі загрози молодій козацькій державі. Цей договір не дав москалям, однак, жодних правних підстав для панування над Україною.

В справі фізичних і матеріальних можливостей для досягнення найвищого ідеалу, М. Міхновський запитує, чи ідеал «одної, єдиної, нероздільної, вільної, самостійної України від гір Карпатських аж по Кавказькі» не є ілюзією і чи здійснення цього ідеалу є корисне для нашої нації, бо вороги й українська інтелігенція кажуть, що це ілюзія і некорисне. М. Міхновський підтримує твердження, що український нарід у своїй масі не висококультурний і має низьку національну свідомість, але якраз тому цей нарід має право і мусить змагатися до своєї власної держави. Вину за національну несвідомість українського народу М. Міхновський скидає у великій мірі на українську інтелігенцію (другу частину на москалів поневолювачів), яка захоплювалася москвофільством і польонофільством. М. Міхновський писав: «Не приносить користи українському народові й праця української інтелігенції в ділянці російської (і взагалі жовної чужої – примітка наша) культури, науки, мистецтва. Назпани, вона тільки збагачує та зміцнює московську націю, а тим послаблює позиції української нації» («Самостійна Україна»).

Потреба боротьби, отже, для М. Міхновського випливає з самого факту нашого існування. Свою політичну програму з максимальними вимогами він всловив ядерним висловом в «Самостійній Україні»: «Ми силою візьмемо те, що нам належить по праву, але віднято в нас теж силою». М. Міхновський закликає до збройної боротьби і цей його постулат є революційним кроком в розвитку політичної думки в Україні.

М. Міхновський ставив на основі історичного досвіду на першому плані національне визволення, опрокидуючи тезу соціалістів, яка твердила і далі твердить, що через соціальне визволення треба дійти до національного визволення. Тільки самостійна держава може забезпечити своїх громадян під соціальним оглядом, а підкорена нація залишається завжди в колоніальний спосіб визискувана поневолювачем. Кожна нація дбає з природи речі про добро власного народу. Цю основну правду заперечують на превеликий жаль і шкоду деякі бувші провідні члени ТУСМ-у, які нібито підписуються під ідеї М. Міхновського. Так сталося на туснівському з'їзді в Пітсбургу літом 1973 року, на якому голови Крайової Управи і Світової Управи ТУСМ-у – О. Черінь і Б. Футала – і деякі представники з Канади заступали ідею національного визволення шляхом соціального визволення.

Ідеї М. Міхновського не знайшли в його час широкої популярності, бо його твори розповсюджувалися дуже невеликим накладом. На початку національної революції в 1917 р. верх взяли федералістичні ідеї Драгоманова, але історичні події змусили Центральну Раду – коли Москва не хотіла навіть чути про куцу автономію України – IV-им універсалом проголосити самостійність України, чим доказано правдивість ідей М. Міхновського.

Національну ідею М. Міхновського можна в схематичний спосіб звести до кількох основних понять:

1. людина і її природні права стоять в центрі думання,
2. родина становить другий ступень існування, в розумінні кровної спільноти,
3. нарід – це природний вияв людського існування, що характеризується територією, спільною історичною долею, одною мовою, культурою, релігією, тощо,
4. нація – це національно усвідомлений нарід.
5. держава – це вияв хотіння творити для себе ні від кого незалежне власне життя, що природньо випливає з людського існування.

Про життя і думки М. Міхновського можна крім «Енциклопедії Українознавства», прочитати в двох книжках П. Мірчука: «Микола Міхновський – Апостол Української Державности» (В-во ТУСМ-у, Філяделфія 1960) і «Українська Державність 1917-1920» (Філяделфія 1967), а текст «Самостійна Україна» можна знайти в збірці статей п.н. «Україна проти Москви», у серії «Бібліотека українського підпільника ч.2» з В-ва ЗЧ ОУН 1955. Думки Арістотеля про доконалу державу можна прочитати в його творі «Політеа», переклади якого існують в усіх мовах.

Поезія · Проза

У 500-ліття народження великого майстра Мікельанджельо

І. Драч

СОНЕТИ

(переклад з італійського)

Яскраве світло для сліпих — то скверна.
Хто зміря Дантів дух, той Бог, а не людина.
І легше клясти край, що зрікся свого сина,
Ніж сина восхвалить, бодай хвала мізерна.

Хай зачина вітчизна ненажерна
Свої ворота — то ж її кровина.
Воздасть їй Бог, — тяжка її провина,
Йому ж відчинить небо, хай — по тернах.

Шлях кращих завжди терном обростає.
О мачухо, його діткливих граней
Торкнулась ти брутально і жорстоко.

Достойнішого — не було й немає:
Ніхто ніколи так не був ще гнаний,
Ніхто з людей не злинув так високо.

Хто сотворив з нічого людям час,
Той поділив його на дві частини,
Назвавши ніччю й днем ті половини,
Та ніч він ближчою зробив для нас

На людських долях видно нам щораз
Вплив місяця чи золотої днини.
Але мені призначена з дитини
Була судьба темнот і світ мій згас.

У темнощах — кінець мій і начало.
Затемнене в душі моїй вікно,
А ніч хмура проходить так помало...



Сальвіаті. Портрет Мікельанджело. (Павія)

I. Драч

*Вам сонце за товарища дано,
Пустить мене до світла, щоб воно
Мою темнюю долю осіяло.*

* * *

*Шляхетний духу, твої риси сталі:
Як в люстрі, в тілі видно голий чар,
Де неба і природи чистий дар
Такі явили риси досконалі.*

*О любий духу, риси небували —
Відповідає вроді твій нектар:
Терпіння, милосердя, ласки жар,
Де вірність у краси на п'єдесталі.*

*Любов разить, краса влітає в пута,
Та милосердя ніжним зором диха,
Надію вірну серцю подає.*

*Який звичай, яка захланність люта
Панує на землі законом лиха,
Як смерть нещадна цю красу поб'є?*

* * *

*Лише вогнем коваль уміє розбудить
Істоту гнучкості, заховану в металі.
І вишива митець узорі досконалі,
З племіння прядучи ясного злата нить.*

*Той не відродиться, хто спершу не згорить,
З любові гину я, вмираю від печалі,
Та сподіваюся на смертному причалі,
Що надійде колись моя воскресна мить.*

*Причислити себе тоді до вмерлих маю,
Коли відроджуся в огненній явині
Із полум'я того, в котрім тепер згоряю.*

*Вогонь завжди летить у сфери вогняні;
Що переикходити могло б тоді й мені
Злетіти в небеса, а звідти вже — до раю?*

Галя МАЗУРЕНКО

ЧИСТЫЙ ЧЕТВЕР

В погожий вечір, в запашному Квітні
Читаю Зерова чіткий сонет.
Загадую, як жив, творив поет
Вбезчассі перших роковин століття?
Як він знаходить, — в мить липкого лихоліття,
Коли ранений Київ добивав бегнет, —
В степах коралових суниць букет,
Дубів у плавнях горде верховіття?
В погожу ніч, коли не спить тюрма,
В криваву ніч, коли звучить сурма
З таємного сузір'я Скорпіона,
У чорних, у підземних небесах,
Коли поезії тернову надягли корону,
Незламний дух його бував в сонетах і піснях.

КОШМАР

»Не давай мені, жінко вечеряти!
Не хочу їсти м'яса, бачу погані сни.
Ізбуди мене завтра вчасно.
Ясно, що треба відмити халат.
Жінко, збуди мене вчасно!
Я йому кажу, я не згинув в бою,
Як ти на бойні... Стій ти!
Як я витримаю? Стій! В Україну воли,
Крутороги, як ти батьки дівчина край Чорного
моря
Загинули... І вбив його. Молотком по голові
І рюкнув його, обдерли, другого вбив. Звичайно,
— віл...
Не людина, і жінки в мене власно нема.
Я коло Нью Йорку деє, працюю на бойні
Ось зі собою розмовляю
Та зі скотиною око на око«.

КУТОК УКРАЇНИ

*Травень б'ється в вікно та сміється,
В класі граються у відміни,
А полиця від творчості гнеться
В англомовних дітей України.
 Поговорять про батьківський спомин,
 Про село, про дідів з України
 І журнал підростає під гомін,
 Щоб куток України не гинув.
От шумлять в помилках самосієм
Мрії творчі та нариси літер,
Діти знають і діти уміють
Не лякатись своє творити...
 Ось наплутавши по відмінах,
 Юна сила себе в мові бавить.
 Навіть «Семеро Лесь Українок»
 Намальовано й ждуть вистави!*

ЗАПОРОЗЬКА ЦЕРКВА

*Довго міст вискув, мов чорний полоз,
Мов нагадував, що це 1918 рік...
До церкви збудованої запоріжцем, (а чи не
 руїна вона?)
Поїзд не йшов тай не йшов.
У Дніпрі Мерехтіла в зорях вода.
А до церкви вночі потяги не їздять дивитись
На застаріле барокко, забудоване будовою.
Потяг не вийде сьогодні, грюкаючи колесами,
Не піде і завтра бо так наказала влада,
А може й ніколи? Як не сеї ночі, ніколи
Я не побачу нашої запорозької церкви?
З гетьманського міста, від парти з книжкою,
Ніхто не йшов, боявся. Я ж бігла всю ніч аж до
 рсенку,
Щоб дивитись на церкву. Які дивні
Діти, коли їх бере нетерплячка! Щоб глянути
Чи така, як в Нікополі, чи не така ця церква
 Мазети?*

ІСТИНА

Сьогодні Великдень, а то був сон.
В стиснені вуста я їй давала й давала
Поцілунок життя.
А вона душилась в чувалі, в підвалині підвалин
небуття.
В мішку не було повітря. Прозорий, пластичний
мішок.
У небі, на віднокрюзі палітри святі розпирають
жовток
І малюють золоті хмари, щоб хтось відчинив
вікно.
Чи Істина схована за незпізною Правдою?
І поза непізнавальною Ідеєю? Чи сила її в мові,
Не в слові, а по за значінням слова, в вимові
голосом того, що не має форми? Слова, що не
вимовлені
По-за-мовні?
Думою Істина зійде, але поки те Слово засяє,
Ті, що відвідують місяць розколюють планети,
Як кавун, і чого не нароблять, де ангел
Бойться ступити...

*

В огороді бузина, а в Києві дядько...
Він сідає на човна, милий, мрійнишій дядько.
Дідько пісеньку співа. Ніч, ставок, палата.
Біла, біла та рясна в огороді влітку,
Розпускала бузина парасольку — квітку.
Бузина у снах росла, підросла під хмару,
Дідько грати перестав з дядькою у парі.
Вже не мріє, не співа, як співав спочатку.
Бо в острозі бузина, а в Сибіру дядько...

Зі Збірки «СКИГ ПОЕТІВ»
Лондон — 1971 р. стор. 128

Передчуття

Пародія

(на мотив «Вороні Бог послав шматочок сиру»)

Нерадісним для Лисиці був сьогоднішній день. Уранці, поспішаючи на лекції, вона в автобусі неспроможна наступила на ногу якійсь Зайчисі й не встигла вибачитись, а тепер картала себе за це. Повертаючись з інституту, вона, либонь, гадала, що так і змарнує свої молоді літа над конспектами й підручниками, у той час як її однокурсниці й зачіски щодня міняють, до кемпінга вчащають, і за модою стежать. «Ну й хай! А в мене своя доля».

Заглиблена в невеселі думи, вона й не помітила, як ноги самі звернули на знайому стежку, що вела через парк. Зелена гушавина ще більш настроювала на філософський лад, і коли Лисиці вже здавалося, що вона от-от пізнає суть буття, на очі їй трапилася Ворона.

— А, ти все сидиш, усе тремтиш над своїм нікчемним шматком сиру? — зневажливо мовила Лисиця. — Ну й тремти. А для мене більше важать інші почуття й емоції. Для мене головне — досвід, який допомагає мені рости й розвиватися.

Ворона мовчала. Їй, либонь, марилося видіння, коли вона була ще молода, гожа, й коли за одне її каркання чорняві ворони обдаровували її не те що сиром, а рубінами й малахітом.

— От ти прожила, можливо двісті літ з гаком, а заради чого?

Ворона мовчала.

— Ти гадаєш, либонь, що жити варто хоча б тому, що на світі є сир. Але це не так. Відчуття сиру, що його тримаєш у зубах, не є найкращим. Найкраще в світі це є почуття пошуку, воно облагороджує. Я знаю, що ти мені заперечиш. Але твоя теорія виправдовує й дає право на існування тим явищам, які не є кращими здобутками людства. Я вважаю, що за тебе потрібно боротися.

Ворона мовчала, хоч їй дуже хотілося заперечити Лисиці.

— Розумієш, у світі є багато такого, про що ти навіть не здогадуєшся. Є категорії, що були, є, будуть вічно, хоч ми й помremo.

«Як помremo?» — хотілось крикнути Вороні, бо вона вважала себе вічною. Але глянувши скоса на сир, вона тільки завовтузилася на гілці.

— Є скороминуще й одвічне, є мізерне і є велике, є добро і є зло, є радість і печаль, день і ніч, світло й тьма, біле й чорне. Є Лисиця і є Ворона. І в цьому — вся суть.

— Не може бути! скрикнула Ворона, а сир випав з її дзьоба й упав на стежку.

— Може! — посміхнулася Лисиця й підібрала сир. — Подумай над моїми словами.

Лисиця пішла геть, а Ворона ще довго сиділа задумана. Вона не вперше втратила сир, але цього разу їй стало шкода не сиру, а своїх марно витрачених літ. І вона зайшлася безсилим плачем.

(За Літ. Україною 28.2.75)

До аналізу творів Валентина Мороза *(«Серед снігів»)*

В дискусії над полемічними творами Валентина Мороза під час Зимового Табору на Франкополі 1974 р., ми ствердили, що твір «Серед Снігів» відзеркалює загальний стан українського патріота борця за права й ідеали своєї нації.

Заява Івана Дзюби, проголошена 29-ого грудня 1969 року, де цей заперечив свій твір «Інтернаціоналізм чи русифікація?», була стимулом Морозові написати власне «Серед Снігів» із критикою його нестійкості.

Мороз починає свій твір дискусією над різницею між «налоскотаним» і правдивим фанатизмом і емоцією. Виходить, що дуже легко виробити «налоскотаний» фанатизм і емоції. Людина може себе легко переконати, що вона в щось вірить. Саме такий стан створив Сталін, коли люди переконалися, що були «віддані», «вірні», «готові», а в дійсності були нігілістами. За словами Мороза їхні почуття були налоскотані. Наступила девальвація слова, всі реальні критерії зникли, і людина не могла вірити в яку-небудь реальність: здевальувалися ідеї про мету, ідеал, героїзм і подвиг.

Для України трагедія подвійна: поняття, як нація, патріотизм, рідна мова, Вітчизна, потрапили в нереальний світ. А людина-нігіліст мусіла також зневіритись до України.

В цей час зневір'я необхідним став живий приклад: зирнула генерація «Шестидесятників». Шестидесятники вернули вагомість словам і поняттям, відродили віру в реальність духовного світу.

Виринає головне питання, а саме: що дає людям силу перемогти, ніби непереможну силу?

Мороз доказує, що сила до перемоги полягає в градусі емоційності. Одна людина має лише знання, а другій людині це саме знання є її ціле життя, цебто откровеніє, без якого життя немає жодного значення чи вартості. Істина, яка розвивається в душі, переростає в цінність, а знання у віру. Леся Українка назвала цей стан одержимим.

Одержимість є окрема і потрібна річ для духового життя. Тичина не міг розбудити духовости українського народу своїми геніальними віршами. Подали іскру Шестидесятники; їхні іскри розбудження полетіли від Києва на всю Україну.

Іскри Шестидесятників так сильно розбудили нарід, що навіть масові арешти 1965-ого року не налякали людей, а навпаки, прискорили відродження. Означало, що «слизькохвості» мусіли змінити свою тактику, щоб повернути людей до нереальності.

Перший крок – це стаття Івана Драча в «Літературній Україні», де останній «почистив чоботи Полторацькому» (совєтський критик, письменник і редактор «Всесвіту»). Хто-небудь міг написати оцю статтю, але, щоб забити віру, треба було викрасти живий приклад у людей.

Дзюба оголосив бойкот Драчеві – одержимий не міг інакше зробити. Але скоро й другу жертву знайшли. Той сам Дзюба, що перед хвилею з обуренням відгукнувся на статтю Драча, відмовляється від всього чесного і шляхетного.

Чому Дзюба зламався перед «слизькохвостими»? Чому він написав свою заяву?

Доказують нам наші противники і захисники Дзюбиної заяви, що нам бракує реальності, що ми донкіхоти. А книжка Дзюби «Інтернаціоналізм чи Русифікація?» «доказує, що Дзюба був найбільшим донкіхотом, і, що логіка донкіхотства будує будучність. Україна живе завдяки логіці одержимості, – а не реальності слизькохвостих.

«І нічого іншого люди не ждуть, як живого прикладу...» (Дзюба). І Україна саме чекала на Дзюбу, як на живий приклад. Люди не шукали аргументів: аргументи не розбудять зрусифіковану, зруйновану Україну – людям потрібна іскра, живий приклад; люди дивились на Дзюбу.

Позиція, яку Дзюба займав, була потрібна: ніхто тепер словам не вірить, – слово здєсальвалося. І тому Дзюба не має права писати нікчемні ювілейні вірші: щоб втримати його позицію, є тисячі, які їх напишуть на його місце. Не бракує людей, які хочуть любити Україну, але вони такі, як Павличко, – вони люблять Україну, але бояться втратити комфорт. Страх приневолює їх, для здобуття мети, до різних романтичних теорій, але з тим вони й ховаються від реальності.

«Павличко зробить багато для України...», але на одного Дзюбу припадає сотня Павличків». Дзюба саме зламався перед павличками. Чому? «Протистояти зовнішньому тиску легше, ніж внутрішньому...», і Дзюба сконтролював свій голос, свої ідеї, щоб не згубити позиції в Спільні. І як Дзюба сам сказав: «Така людина, яка голосно говорить, сильнішою стає, як Симоненко, а людина, яка говорить півголосом, ослаблюється». Мусять бути такі, які говорять півголосом – але не Дзюба: у нас таких небагато.

Дзюба не мав права писати заяви, будучи прикладом і символом України. «Ідея не вистачає – сама ідея гола і суха – потрібне живе її втілення». «Правду знають – потрібна віра». Україна вибрала Дзюбу, щоб допомогти знайти віру; він став до певної міри необхідним, тому ж і був обраним символом. Дзюба потрібний тисячам українців, для яких став богом, а «нєма Бога – нема людей».

Слизькохвості бачили цього бога і хотіли його одібрати у людей, щоб ті знову стали нігілістами. А що ж, коли вони (Драч, Дзюба,...) відрікаються своїх ідей, підписуючи заяви,... і боги стають денщиками?

Україна не потребує таких, які відрікаються, які виправдуються перед слизькохвостими. Україна потребує людей відродження нової якості, аристократів духа...

Дзюба заявляє, що не визнає слова «націоналізм», цілком противно

від того, що пише п'ять років назад.

Не визнавати націоналізм означає, що мусимо Шевченка – поета-націоналіста (Луначарський) відкинути. А »без націоналізму немає прогресу, без націоналізму немає нації...«. »Націоналізм являє собою ту коштовність, яка дає даній державі силу прагнути до прогресу; дає даному народові силу відстоювати своє існування...« (Павло Грабовський). Чи Дзюба це все відкидає?

Дзюба навіть відкидає »націоналізм« у значенні патріотизму, і рівнож відкидає український »буржуазний націоналізм«; чи Дзюба справді відкидає таких, як Грінченко, Куліш, Вишня?...

П'ять років тому Дзюба був таким самим буржуазним націоналістом – чи він забув: чим більше пишуть заяви, тим більше слабне Україна?

Україна хвора від таких заяв.

»Як можна через Дзюбу тихо і чемно сидіти? Чи Дзюба не розуміє, що любов – це не тільки приємна і гарна річ, а за любов треба також терпіти? Дзюба мусить переступити через амбіцію, через дріб'язкове самолюбство. Уміння визнати власні помилки – це ознака сильної людини«.

Мороз не відкидає Дзюби, але хоче, щоб цей відкликав свою заяву. Хоче, щоб Дзюба знову розпалився вогнем одержимости, що буде найбільшим скарбом для змороної України.

Хоча Мороз лише звертається до Дзюби в »Серед Снігів«, нам здавалось, що це звернення до всіх тих, які заломалися, і рівнож заклик до зламаних і тих, які не є одержимими.

Валентин Мороз дає моральну підтримку: він якраз цей »живий приклад« про якого згадує Дзюба, він якраз отим богом, тим символом, що має в собі силу і вогонь збудити і розпалити сплячий і заморений український нарід.

Леся Дянівська

Дружинниця СУМ в Англії

Наука · Культура · Мистецтво

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Борис Антоненко-Давидович

Продовження

Лікарський, лікувальний, лікарняний, лікарський

«Лікарська косметика під доглядом досвідчених лікарів», — бачимо табличку над дверима медичного закладу; «Одразу за парканом починалися лікарські будинки», — читаємо в одному нарисі. В обох цих фразах прикметники *лікарська*, *лікарські* пантеличать того, хто читає їх, а не пояснюють. Прикметник *лікарський* означає належність якоїсь речі лікареві (*лікарський* халат) або стосується діяльності лікаря (*лікарський* огляд): «Хора лежала неприємна, і здавалося, що не чула *лікарської* гадки» (І. Франко). Прикметник *лікувальний* укажує на оздоровчі, збудливі, тамівні властивості, цебто він пов'язаний з поняттям *ліки*, *лікувати*: «Виноград має і *лікувальні* властивості» («Колгоспна виробнича енциклопедія»). Нарешті, слово *лікарняний* означає належність когось або чогось до лікарні: «*лікарняний* персонал», «Тут під стінами і коло груби навалено цілі гори *лікарняного* мотлоху» (переклад з Чехова).

З уваги до цього треба було на табличці написати: *лікувальна* косметика, — бо тут мають на увазі ті процедури, що лікують, а не медичний персонал, що їх виконує; у другій фразі треба було написати: *лікарняні* будинки, — бо мовиться про будинки, які належать лікарні, зайняті лікарнею.

Треба пам'ятати, що, крім прикметників *лікарський*, *лікувальний* та *лікарняний*, є ще прикметник *лікарський* (з наголосом на другому складі). Цей прикметник відповідає російському *лекарственный*: «Ще на світанку своєї історії людина збирала і використовувала для лікування деякі *лікарські* рослини» («Ботанічний журнал»).

Любий, любий, любий, перший-ліпший, перший-кращий, будь-який, ко́жний, усякий, улюблений

«У нашій школі *любий* учень розповість біографію Тараса Шевченка» — нажуть навіть учителі, замість того, щоб висловитись правильно: «*Кожний* (або *всякий*, *будь-який*, *перший-ліпший*, *перший-кращий*) учень розповість біографію».

Прикметник *любий* означає не «будь-який», як у російській мові *любой*, з якого й скальнували ті, що не знають гаразд української мови, нібито українське *любий*, а — «милий»: «Ні, *любий*, я тобі не дорікаю» (Л. Українка); «Дихни на повні груди, народе *любий* мій!» (П. Тичина), — або «приємний»: «Така *люба* рілля, що дитина виросла б, коли б посадив» (М. Номис).

Іноколи трапляється не тільки в сучасній публіцистиці, а й у художніх творах прикметник *любимий*, що має тенденцію витиснути давній прикметник *улюблений*: «Вишивання — це її *любима* робота». Та чи є потреба в такій заміні? Давно відомий прикметник *улюблений* цілком передає те поняття, що його вкладають у *любимий*: «*Улюбленим* заняттям Антосі було малювання» (О. Донченко); «Хитай легенько лебедів, твоїх *улюблених* синів, цілуйся з вітром, з небом, з світом, блакитне озеро моє» (М. Рильський).

Іноді прикметник *улюблений* виступає синонімом слова *коханий*: «Вона бачила Ольгу... на таємних сходинах з *улюбленим*» (І. Франко).

Близькими за своїм значенням до прикметника *улюблений* є іменники *улюбленик* («...я був *улюблеником* у сім'ї». — М. Коцюбинський) та *улюбленець* — відповідники до російських слів *любимець*, *баловень*.

Минулорічний, торішній, позаминулорічний, позаторішній

У діловій та офіційній мові часто натрапляємо на невдало й неприродно створені від словосполук *минулого року*, *позаминулого року* прикметники *минулорічний*, *позаминулорічний*: «*Минулорічний* урожай був уже кращий, як *позаминулорічний*».

Українська клясична література й живе народне мовлення додержувалися звичайно прислівників *торік* («Виглядала козаченька молодого, що *торік* понинув», — Т. Шевченко), *позаторік* («Твою долю, моя доню, *позаторік* знала», — Т. Шевченко). Від цих слів і виникли прикметники *торішній* («Так рад, як *торішньому* снігові», — Словник Б. Грінченка), *позаторішній* («І треба ж, на бідку, *позаторішню* весну його лихий поніс чогось на Десну», — Є. Гребінка).

Отже не тільки в художній літературі, а й у діловій та офіційній мові слід додержуватися цих давніх українських слів і писати: «*Торішній* урожай був уже кращий, як *позаторішній*».

Музичний і музикальний

Віповідно до російського прикметника *музыкальный* є два українські прикметники — *музичний* і *музикальний*, що спричиняє часом помилки, коли вважають хибно, ніби ці слова тотожні й можна їх довільно ставити в реченні: «У нашій школі відбувся цікавий *музикальний* вечір»; «Його голос дуже *музичний*».

Прикметник *музичний* означає те, що стосується *музики* (пов'язане з музикою, використовуване для музики): «У кутку стояли *музичні* інструменти» (П. Панч); «*Музичні* варіації» (І. Нечуй-Левицький), — а *музикальний* — схильний до музики, здібний у музиці: *музикальний* слух, *музикальні* пальці, — або суголосний, меляодійний: «Голос *музикальний*» (М. Коцюбинський).

Отож, і в наведених на початку фразах треба було написати: «цікавий

Наступний, дальший, далі

«Наступна станція — Хрещатин», — голосно повідомляють водії поїздів Київського метрополітену, але, на жаль, повідомляють неправильно. *Наступним* може бути те, що наступає, надходить, а не те, до чого наближаються: «Наступного року ми виправимо свої помилки під час весняної оранки» (з живих уст). Прикметника *наступний* уживають звичайно тоді, коли мовиться про час: *наступний* день, *наступна* неділя тощо; коли ж ідеться про місце чи пункти, що мають бути далі, відповідно до російського слова *следующий*, слід уживати прикметника *дальший* або прислівника *далі*: «Крізь той отвір у лісовій п'яті видно було сіру мряку, що залягла *дальшу* безлісну долину» (І. Франко); «Хто *далі*? Підходь!» (із живих уст). Отож, і водіям у метро слід було б казати: «*дальша* станція» або «*далі* — станція».

Недостойний і негідний

«Недостойна поведінка п'яного хулігана обурила всіх присутніх», — читаємо в репортерській замітці. Прикметники *достойний* і *недостойний* існують в українській мові паралельно з прикметниками *гідний* і *негідний* і не мають значенсвої різниці, але між ними є певний стилістичний відтінок. Прикметники *достойний* і *недостойний* як старослов'янськими надають реченню поважного або й урочистого характеру: «Покажіть ви лишень *достойні* пам'яті діла» (П. Купіш); «Він *не достойний* такої високої нагороди» (з живих уст). Тим-то в реченні, де мовиться про поведінку п'яного бешкетника й де нема потреби надавати цьому врочистого тону, більш підходящим буде прикметник *негідний*: «*негідна* поведінка п'яного хулігана».

**Необхідний, необхідно,
необхідність,
потрібний, неодмінний,
іонче потрібний,
доконечний, треба, конче треба, украй треба,
аж-аж-аж треба, потрібно,
потреба, гостра потреба,
конечна (доконечна, нагальна) потреба**

Прикметника *необхідний* і похідних — прислівника *необхідно* та іменника *необхідність* годі знайти в творах української класики, не чути їх і з уст народу. Це штучні слова, «ковані», як казали раніш. А тимчасом вони поширилися не тільки в нашій сучасній публіцистиці, а й у художній літературі! Ось приклади: «*Необхідною* умовою успішного навчання є дисципліна серед учнів»; «Ці правила *необхідно* пам'ятати завжди»; «У цьому нема ніякої *необхідності*».

Чи є в цих словах янась потреба, чи бранує в українській мові відповідник до російських слів *необходимый*, *необходимо*, *необходимость*? Звернімося до класики: «В господі подала заметня, розмова була... про подорож, про речі, *потрібні* для подорожі» (Л. Українка); «Почекаємо, побачимо,

що і як, і коли буде *потреба*, є в нас шаблі і рушниці боронити своє» (З. Тулуб).

Якщо слід посилити значення потреби, можна додати до приметнина *потрібний* та прислівників *потрібно* або *треба* слова *конче*, *украї* (*край*), *аж-аж-аж* («*Конче треба* було довідатись, що тут сталося», — В. Козаченко; «Позич макітри — *аж-аж-аж треба!*» — з живих уст). Так само можна посилити значення самого іменника *потреба*, додаючи слова *гостра*, *конечна* (*доконечна*), *нагальна*: «Дементій відчував *гостру потребу* широко поговорити з Прищепкою» (С. Воскресенко); «Дмитро відчув *нагальну потребу* по-бути на самоті» (Н. Рибан).

В українській діалектичній мові можна почути слово *необходимий*, але воно означає — той, що його не можна обійти: «Як підуть дощі дад грязь буде *необходима*» (Словник Б. Грінченка).

З наведених прикладів видно, що не тільки нема потреби заміняти природні українські слова штучними *необхідний*, необхідно, а взагалі навряд чи доцільно користуватись без потреби вивороченим, коли є випробуване давнє.

Нерушаний, нерушений, незламний, нерухомий

«Слово шахтаря *нерушиме*», — читаємо в газеті, але трохи згодом у цій же газеті бачимо: «Слово борця — тверде, *непорушне* слово», — і виникає питання: чи є якась різниця між словами *нерушаний* і *непорушений*?

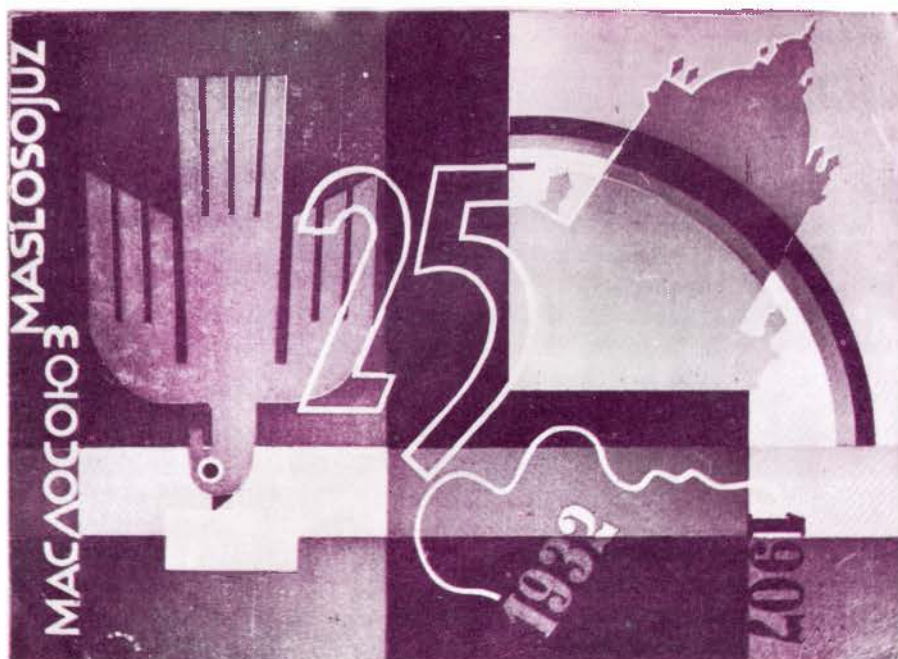
Значеннєвої різниці між цими прикметниками в таких і подібних контекстах немає ніякої, обидва вони є тут відповідники російських слів *нерушимый*, *незыблемый*, *нечеткий*, *неприкосновенный*; синонімом до них є прикметник *незламний*: «Слово, дане залізничниками, тверде і *незламне*». Проте морфологічна різниця між першими словами є велика. Прикметник *нерушаний* виник із частки *не* та російського дієслова *рушить*, що означає по-українському «руйнувати розвалювати, валити»; а прикметник *непорушений* — із частки *не* та українського дієслова *порушувати* і означає «той, якого не зламати, не можна від нього відступитися»; «Стою — мов скеля *непорушений*» (П. Тичина). З цього видно, що треба користуватися тільки прикметником *непорушений*.

Але є й українське слово *нерушаний*, що походить від частки *не* та українського дієслова *рушити* в розумінні «чіпати, займати»: «Що діди та батьки кров'ю здобули, те *нерушиме*» (М. Коцюбинський). Між цим прикметником і наведеним у першій фразі є певна не тільки морфологічна різниця, а й значеннєва: тут він є відповідник російського *неприкосновенный*.

Іноколи плутають прикметники *непорушений* і *нерухомий* у значенні російського *неподвижный* і не знають, якого з них краще вжити: *непорушна* тиша чи *нерухоме*, *нерухомий* погляд чи *непорушений*?

Прикметник *нерухомий* означає — той, що не рухається, перебуває в стані спокою: «Обомліла й зацімліла, *нерухоме* стала» (П. Куліш); «А мати стояла на місці *нерухоме*, дивилась синові вслід» (А. Головка); прикметник *непорушений*, крім згаданих вище значень, указує на те, що не можна чогось порушити: «Скелі стояли *непорушні* над водою» (Словник Б. Грінченка).

Отже, слід назвати *непорушна* тиша, *непорушений* погляд, але — *нерухомий* погляд, *нерухоме* майно тощо.



ПАВЛО КОВЖУН

В українському мистецтві першої половини ХХ ст. на видні місця вибилися два визначні графіки – Юрій Нарбут (про нього була стаття в «Авангарді» за вересень-жовтень 1972) і Павло Ковжун.

Вони оба проявилися найбільше в книжковій графіці і піднесли мистецтво української книжки до європейського рівня.

Павло Ковжун – це дуже яскрава постать – як творчий мистець-графік і теж як невтомний організатор мистецького життя.

Ковжун був упродовж 17 років найбільш плідним графіком у Львові, він оформив велике число книжок, журналів та інших видань. Він був чи не першим у нас автором мистецьких афіш і плякатів, а своїми ескібрисами він здобув собі славу й нагороди на заграничних виставках книжкового знану. Разом з малярем Михайлом Осінчуком Ковжун розмалював кілька церков у Галичині в місцевостях: Озірна, Сокаль, Зашків, Долина, Миклашів, Наконечне, Калуш і Стоянів.

Секрет успіху творів Ковжуна полягав у тому, що він зумів поєднати українську духовість із сучасними європейськими мистецькими течіями, цебто він не йшов сліпо за модерними стилями, приймаючи їх у французькому, італійському та інших видах, але потрапив прищепити ці нові стилі на українському ґрунті і тимсамим надав їм українського духа. Розуміється, щоб досягнути такої творчої синтезу, Ковжун мусів мати непересічний артистичний талант, глибоке знання наших культурних традицій і неабияку інтелекцію.



І С Т О Р І Я української КУЛЬТУРИ

ВИДАННЯ
ІВАНА ТИКТОРА

Ковжун не замикався у «рідному гетті», він постійно цікавився мистецькими проявами сусідніх народів та західноєвропейських країн, його зір був звернений до всього найкращого, що різні народи створили дотепер. Почуваючи себе європейцем – для Ковжуна не було проблеми йти з духом часу та сприймати і рівночасно творити нові напрямки.

Не меншою заслугою Ковжуна перед українською культурою була його організаційна діяльність в ділянці мистецького життя. Вже з молодих літ виявився у нього сильно розвинений організаційний хист і бажання працювати для спільноти. Ковжун заснував у 1913 році в Києві «фу-

ІВАН ФРАНКО
**ВЕЛИКИЙ
ШОМ**



Павло

Ковбун.

туристичний малярський гурток», в роках 1922 – 1926 був він активним членом «Гуртка Діячів Мистецтва» у Львові, а від 1931 року аж до своєї передчасної смерті – незмінним секретарем і властивим промотором всієї діяльності АНУМ (Асоціація Незалежних Українських Мистців) у Львові.

Це за його ініціативою і невсипущими стараннями відбувалися у Львові великі збірні виставки з участю мистців з Галичини, з Советської

ЮНАЦТВО

УКРАЇНСЬКЕ



V РІК ВИДАННЯ

Січень ч. 1 (46) **1937** ціна 20 сот.

Після конфіскації — другий наклад Збільшене число — 24 ст.

України і з-за кордону, а на двох виставках були заступлені найбільш відомі сучасні чужі мистці.

Ковжун був редактором журналу «Мистецтва» (1932 – 1936), що своїм змістом і репродукованими творами належав до найкращих тоді мистецьких журналів у світі.

Ковжун планував діяльність у великих масштабах. Він хотів зрушити зацікавлення громадянства до справ мистецтва та витворити сприят-

ливі умовини для його розвитку. Він видавав монографії про відомих мистців, відшукував твори призабутих малярів, старався викликати інтерес до нашої старовини. Вивчаючи мистецькі пам'ятки минулих віків, він бажав видвигнути їх на належне їм місце. Чимало бо творів давніх майстрів у нас цілком призабуто, або не спопуляризовано їх якслід – що спричиняло, очевидно, шкоду для нашої культури, непотрібно ї збіднюючи.

Треба було подивляти величезну енергію і запал до праці Ковжуна, який без матеріяльних засобів умів перевести в життя неодну вартісну ініціативу. Він мав дар притягати до співпраці інших мистців, хоч ці, звичайно, замикаються у своїх робітнях і діють відокремлено один від другого, отже звести їх до спільної акції не було легко.

Ковжунові вдалося згуртувати біля себе кількох ентузіастів мистців-малярів Михайла Осінчука, Ярославу Музику й Святослава Гординського – і вони значно оживили мистецьке життя у Львові, а крім цього нав'язали тривкі контакти з товаришами, які перебували поза Україною.

Перу Ковжуна належить ряд статей з теорії мистецтва, рецензій на мистецькі події та монографічні статті про Олексу Грищенка, Марію Дольницьку, Олександра Архипенка, Василя Крижанівського та про екслібрис. Він був автором розвідки про сучасне українське мистецтво, що появилася в німецькій мові в Берліні 1938 року (видавництво Українського Наукового Інституту в Берліні).

Павло Ковжун народився 3 жовтня 1896 року в Овручі на Волині. Його молодість пройшла на Київщині і в Криму. Вчився в Київській мистецькій школі і ще за студентських часів давав ілюстрації до київських журналів «Огни», «Маяк» і «Дзвін». В 1913 році Ковжун разом з Михайлом Семенком заснував «футуристичний малярський гурток». Під час I світової війни Ковжун воював на фронті, а за української державности працював для преси. В 1922 році Ковжун приїхав до Львова і там залишився на ціле життя, виїжджаючи лише один раз на довшу подорож до Італії і до Чехословаччини в 1930 році. У Львові Ковжун працював переважно для видавництв у книжковій графіці, а значно менше проявився в малярстві (краєвиди, церковна поліхромія).



Екслібриси





Павло Ковжун (1896—1939): Обкладинка — 1923 р.
(З кольбоні).

В книжковій графіці Ковжун виготовляв проекти обкладинок, титульні сторінки, вїнети, заставки, ініціали та видавничі знаки. Між книжками оформленими Ковжуном було багато календарів та видань, які розходилися масово серед широких кругів громадянства і своїм зовнішнім виглядом ці книжки впливали на вироблення естетичного смаку читачів.

До найкращих творів Ковжуна належать екслібриси, видавничі знаки та ініціали для бібліографічних видань. Якраз у таких малих творах можна добре пізнати великий талант мистця.

Ковжун творив спочатку під деяким впливом Нарбута (хоч його учнем не був), але скоро він витворив свій власний стиль. В творах Ковжуна видно вплив таких модерних течій як футуризм та конструктивізм.

Як графік – Ковжун працював у техніці рисунка, послуговуючись тушем, акварелями і значно менше гвашем, гравюр він не робив.

Ковжун був співробітником літературно-мистецьких журналів, до яких він дописував, під власним прізвищем або під різними псевдонімами, цікаві статті.

Ковжун помер 15 травня 1939 року, проживши 43 роки. Кілька років пізніше, в часі II світової війни, німецькі окупанти розстріляли у Львові обох синів Ковжуна, осталася самотньою його дружина Тамара. Ковжун похований на Личаківському кладовищі.

Як людина – Ковжун був дуже скромний і товариський. Він ніколи не відмовив прислуги своїм колегам, навіть якщо приходилося йому витрачати на це багато часу. Він був щасливий, коли міг зробити комусь приємність і прислугу. Назагал, Ковжун був оптимістом і цим настроєм він впливав і на других.

Всі праці Ковжуна є виготовлені дуже дбайливо і солідно, що вимагало від мистця багато часу, він не міг віддати праці зробленої якнебудь.

Лише в одному він не признавав компромісів. Він ніколи не погоджувався на вношення до українського мистецтва примітивізму, провінційних смаків, дешевого патріотизму та вселякого назадняцтва. З такими проявами він вів завзяту боротьбу дописами на сторінках преси.

Про творчість Ковжуна появилася давніше кілька малих публікацій, але сьогодні їх вже не можна знайти і тому нова та більша монографія про нього є потрібна, якщо ми хочемо зберегти пам'ять про наших найздібніших діячів культури, до яких Павло Ковжун безсумнівно належить.

Така нова публікація тимбільше потрібна, бо про Ковжуна в Україні тепер писати не вільно. В «Словнику художників України» (Київ, 1973) про Ковжуна, одного з найталановитіших українських мистців, нема найменшої згадки, так якби його взагалі й не було, зате редактори помістили в Словнику біля тисячі прізвищ мистців росіян, жидів і поляків, які жили на Україні, хоч багато з них української культури не творили, вони її прямо ігнорували.

Лише в «Історії українського мистецтва» (виданій ще за часів П. Шелеста!) є коротка нотатка про Ковжуна, але хто знає, чи теперішні можновладці на Україні не skonфіскують цієї історії?

В. Попович





ЕЛЕКТРА

п'єса

(адаптація за старогрецьким мітом)
у 4-ох відслонах

ДЕЩО ПРО АВТОРА

Тексти для театру малих форм почав писати ще з молодих літ (для театру «Криве дзеркало» Я. Стадника, не згадуючи гарнізонного театру коли автор відбував військову повинність). Безпосередньо після II світ. війни написав лібретто до муз. комедії «Мімі». У Регенсбурзі, в 1948 р., на замовлення В. Блавацького, написав більшу частину текстів для монтажу слова й пісні «Новорічна салатка». Писав тексти пісеньок легкої танкової музики для еміграційних жіночих квартетів: «Богема» і «Роксолянки». Переїхавши на постійно до ЗСА продовжував цей тип писання; пластуни використали його слова «Пісенька про Львів», накручуючи платівку (до муз. Ю. Пушкаря), Б. Весоловський скомпонував музику до його слів «Нічч'ю» і видав платівкою. Климовського гумористичні тексти, головним чином куплети, виконували: Шашаровський, Рудакевич; тексти пісеньок легкої танкової музики – Радванський. Перейшовши на емеритуру, не покидає дописувати до нашої преси, особливо рецензії на книжкові появи і театральні спектаклі. У міжчасі переклав Софоклеву «Антигону», «Міст» – Шанявського; драматургічно опрацював «Нерона», о. Куриласа, «Троянові діти» – Наталі Забіли. Зробив адаптації – «Чекання», сценічний образ на підставі «Одіссеї» і «Запрошення на обід», на підставі Піранделлевої новели.

Рік тому поставив собі амбітне завдання написати свою власну п'єсу й оце чаписав «Електру», передавши її реж. В. Шашаровському для реалізації з нагоди 200-річчя З'єднаних Штатів Америки. Це і його перша спроба в драматичній творчості.

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Електра, дочка Агамемнона
Хризотеміс, друга дочка
Орест, син Агамемнона
Пілад, друг Ореста
Агат, опікун Електри
Теодот, старий слуга двору Агамемнона

ДІЙОВІ ОСОБИ У ПРОЛОГІ:

Молодий рільник
Вартовий I
Вартовий II
Дідуган-З'ява

ДІЙОВІ ОСОБИ У ВСТУПІ до 3-тьої відслони

Фемій, рапсод
Воїни, що слухають пісні рапсода

Крім цього:

Хор мікенських дівчат із своєю провідницею
Чоловічий хор з Мікен із своїм провідником
Рада змовників із своїм провідником
(їхні імена: Амфілохій, Ераст, Созонт, Єротей, Поліевкт, Антоген)
Гонець - вістун

РОЛІ - ЕПІЗОДИ без слів

Егіст, убивник Агамемнона,
загарбник престолу в Мікенах
Клітемнестра, любовниця Егіста,
кол. дружина Агамемнона
Іродіон, начальник залоги
мікенського замку й охоронець (життя) Агамемнона

ПЕРША ВІДСЛОНА

ПРОЛОГ

Молодий рільник приїжджає двоколесним візком, ставить його в розі сцени, оглядається на всі боки; за мить виходять молоді люди, яким передає оберемок мечів, видобутих з візка, з-під покривала. «Таємні люди» зникають, молодий рільник сідає біля візка. Вбігають вартові, один з них звертається до молодого рільника.

Вартовий І: Ти хто такий? І що тут робиш ніччю?

Молодий рільник: Прийшов робити в полі.

Вартовий І: Праця в полі починається на досвітку, не ніччю. Ніч належить нам.

Молодий рільник: Ваша ніч, наш день...

Вартовий І: Ти зазухвалий! Ми не любимо таких!

Вартовий ІІ: Стривай! Що там на возі?

Молодий рільник: *(Показує на торбу з зерном, що її витягнув з воза.)*

Зерно, щоб зародило і був хліб жити мирний люд...
ну, і військових треба... *(поклав торбу на віз)*

Вартовий І: Чи, бува, це не зарано ти виходиш в поле?

Молодий рільник: Вже проспівали півні – то й пора, і плуг он справити ще мушу.

Вартовий І: А де воли?

Молодий рільник: Старший брат прибуде з ними невдовзі. Якщо не віриш, підонди. Присядь і поговоримо, бо ти аж задихнувся, женучись за мною.

Вартовий І: Слухай!

Вартовий ІІ: Ну, добре, добре! *(до рільника)* Забудь про нашу зустріч і нікому ні...

Молодий рільник: Розумію, служба. Та все ж не второпаю, чого шукаєте по цих горбах, де є лиш кілька хат спокійних рільників.

Вартовий І: Це лиши для нас! *(Вартові відходять, молодий рільник, спершись об візок, хвилину сидить і в задумі засипляє)*

(Входить Дідуган-з'ява – до молодого рільника, що спить)

Дідуган-з'ява: Широколезий меч - твій прапор, хлопче!

На вітрі гніву – будь сміливий і тривний,

Аж заспіває перемога.

Вітчизна наша, наче в сонці,

Та вітер кличе бурю.

(до публіки)

Мандруючи по цій землі,

Я зупинився у Міkenax

І побачив видиво

Преславних днів:

По темнім небозводі розливалось полум'я —

То горіла Троя.

Проявився богосхожий Агамемнон,

Іфігенія видніла у зеленій Таврії...

(дивиться в простір)

Наближається тендітна Хризотеміс,

Стоять Орест суворий і Електра богосвітла.

(Музика – декілька тактів)

Егіст жорстоко править,

Непокірливих карає.

Орали предки, ставили оселі,
Мури оборонні і святині,
Залишили для нащадків вищі мислі:
Про часи далекі, вікопомні.
Позначені вогнем заліза,
Про права днедавні наші,
Про прапор священний і ясний,
Якого ім'я – воля.
(Заслона спадає під звуки сурм)

ПЕРША КАРТИНА

ДРУГА ВІДСЛОНА

Сцена зображує верховинний краєвид. У далині мури Микен. Ліворуч від глядача сільська старогрецька хата, за нею хащі, чагарі, а на дальшому плані ліс. Світанок.

Чоловічий хор: Вітай Арголідо, наш краю квітучий, весною!

Провідник: Недавно вітала ти теж Агамемнову славу.

Чоловічий хор: Встелялись шляхи його славою-блиском, в багатстві вертався переможець з-під Трої, золотом, сріблом вкрасивши святині.

Голос: Нелероможений в боях, погіб у дідизні від тих, що мали найближчими бути.

Голос: Полюбницею ставши, Клітемнестра в Егістом звели його з білого світу.

Провідник: Забравши героєву жінку, Егіст захопив Агамемнонів Двір і спадщину насильно.

Голос: Електру, Хризотемію, Іфіянасу та малого Ореста він підкорив. Іфігенію, що її давно не стало, вже й забуто.

Голос: Тиран у мислях борсався, щоб він вкоротити Оресту. Агамемнонів вірний слуга відвів його потайну в гори.

Голос: У Фокиді, городі Кризі, виховався на дворі князя Строфія враз із княжим сином Пиладом, що став Орестовим невідлучним другом.

Голос: Іфіянасса, як камінь у воду, пропала. В палаті лишилась Хризотеміс саміська.

Голос: Електра розцвівши в красуню, за неї бились найкращі із кращих. Не по душі було це душогубцю, він поклявся знівечити князівські залицяння.

Провідник: В наругу кинув бідному серезі, віддав її за землероба; боявся, щоб із ложа славного...

Чоловічий хор: Не народився месник ганьби і народу воскреситель.

СЦЕНА 4

Агат: *(виходить з хати)* Я пригорнув Електру в бідній хаті, віддано і в пошанівку; так боги хотіли. Буду їй братом і захисником, не мужем, — я — людиною землі зостанусь, — вона ж з князів.

СЦЕНА 5

(Входить Електра, несучи на голові важку амфору)

Електра: *(наспівуючи)*

Зоряна ноче,
місяцю білий. —
вам сповідатись
я хочу,
ради просити у вас.
знаєте добрі,
знаєте чисті
горе моє.

Свідками в небі —
бачили підступ,
злочин Егіста.
як убивав
богоподібного
на всю Гелладу.

Де наш володар
де батько рідний і рід його?

З вітром розвіялось все,
в море сплигло...

СЦЕНА 6

Агат: *(Входить з-за рога хати)* Навіщо, квітко, томишся трудом? Не бруднись роботою, лиши її для мене.

Електра: Чому б то? Рід і княжість облишімо! Ти братом і другом для мене. А друзі не лічать прислуги, даної з серця й душі. Ти трудишся в полі, в саду та городі, — я хатою правлю і хатню роботу люблю.

Агат: Роби, як бажаєш, тут воля твоя... А я ще догляну волів, підготую підводу в дорогу.

(Розходяться — Електра йде лугом по воду; задуманій Електрі стає перед очима привид: розхристана, в еротичній екстазі Клітемнестра, при ній Егіст.)

(Цей сценічний ефект можна викликати також за поміччю намальованої картини людської величини, у відповідному моменті, підсвітлений за сіткою)

Електра: *(заскочена приви́дом):*

О, Зевсе благий!
Яке горе нелюдське
ти присудив мені
в оцій хвилині
побачити цю матір,
що тричі поганьбила
і батьківський дім
і кров свою рідну – дітон
і край цей, небом нам даний.
(акторська гра, а по хвилині)
О, горе – мати! зникай із очей!
Отрутою заливаєш душу,
Ти оналюєш землю;
Ти прокляття стягаєш
На край наш сердешний!
Хай тебе судить народ!
Він прорече правосуддя
За підлість, за зраду,
За ганьбу і злочини
Ниці твої!

*(Привид щез, Електру ще видно якийсь час, блідне світло...
на поляні з'являються два подорожні – Орест і Пилад).*

СЦЕНА 7

Орест: Друже, Пиладе, чим я оддячусь тобі за службу твою й порятунок у горю? Тінню за мною ходив ти по темних стежках. Тепер же, коли повелів Аполлон батькову смерть відомстити, – знов покладаюсь на тебе.

Пилад: Соромно слухать похвали – яка тут заслуга? Дружність – це цінність найбільша. Не розлучали нас небезпек і горе, – однієї ми думки й тепер, і похвал нам не треба. Обидва ж бажаємо збутись тирана, обидва йдемо відплатити за кров і наруги, бажаємо мрію у чин замінити.

Орест: А покищо зброю готуймо для слушного часу, який недалеко.

Пилад: Хоча говорять, що шляхетні люди в таких обставинах можуть і сльози ронити, та найбільш шляхетні не нидіють у печалі, а діють. Героя, що згине з рук ворога, накриють легкою землею, боягуза покрие купа каміння – я вибрав шляхетну відвагу.

Орест: *(Дружньо стиснувши Пилада, переходить на іншу тему)*

Тут поблизу деє Електра, сестра моя люба, живе. Хто бо краще за неї стежку до діла промостить?

Пилад: Стривай же – хтось наближається! Скриймося в хащах!

СЦЕНА 8

Електра: *(наближається до хати, наспівуючи)*
Пора додому вертатись.

До дому? Якого це дому?
Наш дім тільки казка,
якої несила забути.

Хор міненських дівчат: Мандрівний мужчина в сільському хітоні іде!

Електра: І мріється дім
мармуровий, у кедрах,
у золоті, міді,
у древньому гомоні
давніх років.

Чоловічий хор: (З темряви) Знамено мечів заблещить і очистить той дім.

Електра: Який був гідний назватись
Агамемнона йменням
й дочки Тіндарея...

Хор міненських дівчат: ... він обіцяє нам свято в честь землевладної Гери!

Електра: Та батько загинув,
мати злигалась з убивцею
і крові своєї —
дітей відреклась.
Де ти, брате Оресте?
Чи пам'ятаєш Електру,
мабуть гірку стрічаєш долю свою.

Хор міненських дівчат: Сердешна дівчино!
В глибоких думках,
пора вже відпочити,
піти від злоби дня.

Електра: Нікому не спинить пачалі моєї, сестри! Гляньте на мою одягу і
вона розкаже, що інша доля судилась мені.

Хор міненських дівчат: Покинь, молода, богосвітла,
смуток і сльози свої, —
тільки боги достойні
змінити нещастя твоє.
Без їхньої волі марні
пляни і спроби земних.

Електра: Так же я і чиню
та голосіння моє
до богів не доходить.
Батько назад не повернесь,
по браті вістки нема,
тільки осталася справа
помсти за рід мій і нарід

Хор міненських дівчат: Так, богосвітла Електро,
судиш по правді, як треба.
Іринії й Гарпії
чутні в повітрі.
Помста і кара гряде!

(Орест і Пілад виходять з укриття. Дівчата завважують чужинців, намагаються розбігтись)

Орест: Стійте! Куди ви? *(лагідніш)* Нічого лякатись.

(Орест підходить до Електри, не сховавши в піхву меча, Пілад тимчасом підійшов до збитих у хуту дівчат)

Електра: Не смій! Стій оподаль!

Орест: Заспокійся, станеться, як велиш.

Електра: Навіщо меч в руці?

Орест: Прости, промениста, навіщо, справді? *(ховає меч)*

Електра: Не мав єдиних, значить, мислей..., то чому наскочив знагла?
(Пілад, залишивши дівчат, іде в глиб, докладно обслідує терен)

Орест: Пожди, зволь вяснити зразу.

Електра: Ми раді вислухати.

Орест: Приношу вість від Ореста.

Електра: Невже!! І де ж він? Що з ним? Він живий? Здоровий?

Орест: Запевняю, що живий, здоровий.

Електра: О, слава всім богам! Та де він, у яких він сторонах?

Орест: У різних сторонах бував він.

Електра: Чи знає він щонебудь про Електру?

Орест: Ні. А де вона живе?

Електра: Сказати, то могла б, але не все одвертість добра.

Орест: Невже я підозрілий?

Електра: Та ніби ні, але кому відомі таїни людської душі?

Орест: Говориш ти доладно, бо звірятись треба тим, до кого серце хилиться.

Електра: Усе ж я проведу тебе в садибу.

Орест: Який я рад! Орест оддячиться тобі!

Електра: Тоді підемо! *(Ідуть повільною ходою. Орест кличе Пілада, вимахуючи мечем над головою)* Егіст обрав хатину відлюдну для своїх лукавих цілей... Віддав Електру за простого землероба.

Орест: Це щось... немов переказ.

Електра: Хотів знівечити її життя.

Орест: Я починаю розуміти, щоб не було насліддя.

Електра: Так, хотів її згубити в безімненні! Щоб приводила дітей низького стану.

Орест: І домігся?

Електра: Не домігся! Землероб – добряга, лише про людське око для Електри мұжем; а так він шанує її та обожнює наче богиню. Слугує їй і шану віддає, та не ділить ложа і кохання.

Орест: Людина не із звичайних. Не зважаючи, що він з простого люду, мабуть з чесного батька, тож унаслідую по ньому такий-же харантер чесний.

Виховники

АТЕЇСТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

*(Автор цієї статті є вихований в советських школах і тільки цього року
тинився у вільному світі. — Редакція.)*

Для того, щоб створити суспільство без традицій, треба за всяку ціну розірвати нитку тягlosti, послідовности, треба з історичного ланцюга вирвати хоч одну ланку, — одне покоління, — і тоді ланцюга можна буде кувати від початку. Ще ніхто в історії не ставив собі того за мету, але така, власне, мета стоїть перед комуністсько-московськими експериментаторами, які захопили владу в Україні. Для здійснення такої мети годяться всі засоби, а моральні норми ніколи не можуть стати на перешкоді, бо поняття «мораль», властиво, не існує в схемі марксизму-ленінізму.

Фрідріх Енгельс дав фундаментальну думку, що «життя — це спосіб існування білкових тіл», тобто — функція органічних молекул, — і нічого більше. З цього дуже просто дійти до висновку, що всякі експерименти допустимі над життям особи, суспільних груп і цілого суспільства. Все, щоб не робилось, ніколи не буде аморальним, бо коли нема моралі, то, логічно, нема й аморальности.

Коли для зламання традиційної селянської цивілізації треба було ліквідувати кілька мільйонів «білкових організмів», то це зробили, не задумуючись і без докорів совісті, бо совість також не вкладається в схему марксистсько-ленінської філософії: просто «білкові організми» отримали іншу функцію, стали поживою для коренів рослин — ото і все. Біль? Це так само поняття «відносне», тим більше, що болять не самого експериментатора.

Озброєна таким «світлим» вченням партія йде до своєї мети без компромісів із совістю, бо совість же — поняття не існуюче конкретно. Обман, лукавство, лицемірство, підступ, насильство — так само поняття неіснуючі, витвір «гнилої» фантазії попередніх релігійних цивілізацій. «Абсолютну істину» знає тільки комуністична партія, решта світу — «несвідома темна маса» з дикунськими пережитками минулого, яку «треба» приводити до свідомости, і то якими завгодно методами.

Ото, власне, і все комуністичне вчення. Квінтесенція його. І, власне, з таких позицій підходить комуністична партія до сучасної української молоді. Цьому поколінню присудили стати отою ланкою з ланцюга, яку треба виломати. Тоді раз і назавжди порушиться тягlostь поколінь, і в головах пишним цвітом розцвітуть «світлі» марксистсько-ленінські ідеї.

Ланцюга родинної традиції починається рвати з першого дня в школі. Дитині з релігійної сім'ї дається конкретно до розуміння, що її батьки і діди, і прадіди, — люди темні, відсталі (просто кажучи — дурні), що їх слухатись не треба і до Церкви йти не можна. Зневага до старшого покоління культиву-

ється просто таки з диявольською впертістю. Опікун кожної класи мусить визначити в своїх кварталних планах, які антирелігійні бесіди і читання він буде провадити з учнями. Не пропускають ані одного значного свята: перед Різдвом провадять лекції, де висміюється різдвяні традиції і «казочки» про народження Ісуса. На Великдень обов'язково видумуються якісь роботи – збирати старе залізниччя по дворах для соціалістичної індустрії чи працювати на шкільному дворі або городі.

В такій атмосфері антирелігійного цькування знаходиться дитина на протязі десяти років школи. Вона в той період мусить зробити вибір: хто ж обманює? Чи батьки і всі покоління предків, чи вчителі, вихователі разом з радіо і телевізією і всім пропагандивним апаратом? В молоду душу впускається отрута непевності і недовіря.

Великою небезпекою для системи атеїстичного виховання є свідомі релігійні родини. Їх стараються виявити і зацькувати. Найчастіше такими свідомими є євангельські християни-баптисти, хоч не бракує православних і католицьких родин. Виявити таку родину досить просто: дитина не носить на шії червоної краватки (знаку приналежності до комуністичної дитячої організації – піонер). Зацькувати так само просто: з дитини можна насміятись, пригрозити віддати в дитячий інтернат. Релігійним батькам так само погрожують відібрати дітей «для правильного виховання», що й робиться часто, як відомо. Другий спосіб виявити «ворожий елемент» – комсомол (комуністична спілка молоді). Релігійна молодь, звичайно, старається уникнути цієї організації, отут же їх і «ловлять». А зловивши, виключають з технікумів, інститутів, переводять з кращої праці на гіршу.

Здавалось би, всі шляхи закриті, залишається тільки дорога, накреслена партією. Чому ж тоді трапляються не передбачені жодною партійною програмою випадки, як отой, що трапився раз в Одеській консерваторії.

На останньому році навчання юнак здав державний іспит з атеїзму. В усіх науках вищих школах ця «наука» обов'язково вивчається. Хлопець впевнено і без зупинок відповів на усі запитання, і от, перед тим, як поставити йому найвищу оцінку, один з професорів дав ще одне запитання:

— А, ви в Бога віруєте?

— Вірую, — відповів юнак.

Комісія сторопіла. А, опам'ятавшись, один з комісії сказав:

— Ви відповідали дуже добре. Але ваша остання відповідь не дає нам права поставити вам задовільну оцінку.

— А ви іспитували мої знання чи переконання? — поцікавився юнак.

Врешті, він отримав «трійку», посередню оцінку. А це значить, що не все передбачила марксистсько-ленінська теорія. Відкидаючи поняття про людську душу, ця теорія разом з тим не передбачила шляхів до душі.

В кожному разі суспільство без душі може функціонувати тільки до пори — до часу. Істеричний ентузіазм, налоскотаний порив перших п'ятирічок минув безповоротно, а на західних теренах, прилучених до СРСР пізніше, того ентузіазму не було ніколи. Страх і користолобство ще женуть певну частину молоді «дорогою ровесників революції», але на горизонті вони не бачуть жодної «зорі комунізму»: в кращому випадку там сяє абажур власної вигідної квартири.

Покоління сталінців зробило все, щоб до краю скомпромітувати утопічну теорію комунізму. Скептицизм і зневіра — ось характеристика понівечених моло-

Суспільники

ДО СТРУКТУРНОЇ ПРОБЛЕМИ ДРУЖИННИКІВ І ДРУЖИН СУМ

Труднощі, які наша Спілка зустрічає на дорозі розв'язки організаційної структури другої організаційно-виховної частини у системі СУМ, а саме стягу дружин СУМ, не повинні наш актив відстрашувати, паралізувати в діяльності, ані навіть не знеохотити. Бо ж коли пригадати, які труднощі зустрів Правильник Юнацтва СУМ впродовж довгого часу свого творення (від 1949 до 1960 року), то справа Правильника Дружин СУМ і творення дружин, які є в постійному організаційному творенні, не є для нас безвихідною чи безнадійною. Кожну спробу, теоретичну чи практичну, з метою зрушити з місця організаційне завершення стягу дружин СУМ треба вітати й оцінювати з погляду її практичного застосування.

Нашу спробу хочемо бачити як новий вклад у дискусію про теперішній організаційний і діяльностейний стан дружинників і дружин СУМ. Ми виходимо з Правильника Ю СУМ і Правильника Дружин СУМ д-р Б. Стебельського, звертаючи особливу увагу на ті частини обидвох правильників, в яких говориться про перехід сумівця з категорії старшого юнацтва в категорії дружинників, і з особистих спостережень, пороблених під час подорожі по Америці й Канаді та на Європейських Зимових Таборах на Франкополі.

Перехід сумівця, який закінчив 18-ий рік життя, склав усі юнацькі іспити й приречення, з юнацтва до дружинників, управнює тільки його вік. Після 18 року життя сумівець набуває звання (не ступінь!) дружинника. Це є вихідна точка всіх наших дальших міркувань. На цьому місці ще хочемо вказати на те місце Правильника Ю СУМ, де говориться про ступені Виховників СУМ (стор. 118-119). Дружинник СУМ може, але не мусить бути чи здобути ступінь Виховника СУМ, бо «Виховником СУМ може бути старший член СУМ; або й не-член СУМ), або старший юнак

дих душ. А наслідок цього – загрозливих розмірів пияцтво. Дійшло до того, що московський уряд видав спеціальну постанову про боротьбу з алкоголізмом, визнавши тим самим цей факт перед світом. Що ж із того, коли п'ють також і ті, хто видавав постанову і хто сілнує за її виконанням...

Але людина – не звір, і ми це знаємо краще за атеїстів. Період депресії проходить, і люди починають шукати дороги до чистих джерел життя. І такі пошуки неминуче ведуть во віра в Бога.

С. Василюєць

За «Канад. Фарм.» (20.1.75)

чи юначка, які відзначаються відповідним знанням, мають природні дані виконувати виховні обов'язки та здобути відповідний ступінь Виховника СУМ». Далі існує в Правильнику чотириступневий поділ Виховників СУМ, в якому всі чотири ступені носять подвійну номенклатуру: Виховник I-ого ступеня – це Виховник-інструктор, Виховник II-ого ступеня – це Виховник-керівник, Виховник III-ього ступеня – це Виховник-плянник, Виховник IV-ого ступеня – це Виховник-сеньйор. З цього ми виводимо висновок, що в той час, як укладався Правильник Ю СУМ ще не існував Правильник Дружин СУМ д-ра Б. Стебельського, і що це doprowadило до замішання в теоретично-нормативній площині й у практичному житті нашої Спільки. Подвійна номенклатура в чотириступневому поділі Виховників СУМ має бути заміщена новим розподілом на п'ять родів дружин СУМ з новими назвами виховників, суспільників, культурників, фізкультурників і міжнародників. Цю коректуру слід впровадити в Правильник Ю СУМ.

Другою важливою річчю є, на нашу думку, розширити вікову групу дружинників від 18 до 35 років життя, а не до 30 років життя, як це досі в обидвох правильниках зазначено. Якраз тому, що «дружини СУМ – це період активного формування світогляду, набування освіти і громадського досвіду та поступенне передавання свого знання працею в Юнацтві СУМ» (Правильник Дружин СУМ, стор. 14) і з причин, яких ми наведемо нижче, перехід до Сеньйорату СУМ мав би відбутися після словення 35-ого року життя. А для кристалізації відношень між дружинниками й сеньйорами, які обидва є повноправними членами СУМ, варта уточнити права й обов'язки сеньйорів СУМ окремою інструкцією-правильником. Це у великій мірі допоможе дружинникам упорядкувати свої відношення до їх обов'язкової праці в Осередках Крайових та Центральній Управі СУМ організаційного, чи функційного характеру, як і їх виховної праці з юнацтвом СУМ.

Ми вважаємо, що активне формування світогляду, набування освіти і громадського досвіду сумівця-дружинника має відбуватися на протязі від 18 до 35 року життя з причини розпорошености нашого суспільно-громадського життя, доповнювального значення українознавчих знань до професійної освіти і часової розтягнености процесу завершення національного світогляду дружинників на таборах, вишколах, конференціях тощо. Заскорє і часом безкритичне надавання ступенів і функцій дружинникам виявилися неудачами якраз через незрілість і недостатню виробленість багатьох дружинників СУМ.

Дружинник СУМ мав би, на нашу думку, пройти чотириступневий шлях формування, практичної праці і набирання досвіду з гарантією на успіх в сумівському, громадському й особистому житті. Тому ми ділимо компактну масу дружинників від 18 до 35 років на чотири різні вікові групи: 1-а група від 18 до 21, 2-а група від 21 до 25, 3-а група від 25 до 30, а 4-а група від 30 до 35 року життя. Кожній з тих груп відповідають специфічні самовиховні і функційні завдання з відповідною програмою вишкอลів і практичної діяльності.

Кожний 18-річний сумівець, набувши звання дружинника, стає звичайним дружинником без приналежности до якоїсь категорії чи роду дружин, що обмежувало б теоретично його засяч праці в СУМ. Таким

звичайним дружинником, без якогось ступеня одного з 5 родів дружин, він залишається до свого 21 року життя. За цей період свого життя дружинник набуває знань і практики з різних ділянок сумівського життя. Він має нагоду побувати тричі на таборах і впродовж трьох років виконувати різні функції в Осередку, при Крайових Управах або в Управі якоїсь Дружини. Цей період, який назвемо орієнтаційним, мав би характеризуватися одною зрічненою вишкільною програмою. Ця програма мала б віддзеркалювати весь спектр ділянок сумівського життя і складатися з окремих предметів-курсів. Ми хочемо тільки назвати найконечніші й найпотрібніші: удосконалення методики виховної праці, теорія й практика таборувань, організація й господарство СУМ, впоряд і церемоніал, фізична вправність і теренознавство, поглиблення ідеологічного вишколу включно з проблемами сучасної України й діаспори. Кожний дружинник повинен перейти вишколи з усіх вищеназваних ділянок і здобувати з них оцінки шляхом участі на спеціалізованих вишколах і практичною працею.

Закінчивши 21 рік життя, дружинник щойно тоді рішення на певну спеціалізацію і починає здобувати знання і заправу з певних ділянок інших родів дружин. Отже, 21-річний дружинник вибирає собі певний рід дружин (виховників, суспільників, культурників, фізкультурників або міжнародників, він зобов'язаний рішитися на вибір, але, попри головну спеціалізацію, він може здобувати знання з вузьких ділянок інших родів дружин. Наприклад, дружинник-виховник може здобувати знання з ділянки сумівського церемоніалу, що належить, на нашу думку, дружинникові-фізкультурникові.

Щойно в другій стадії, від 21 до 25 року життя, дружинник, який усталив свій вибір, може бути наділений I-им ступенем з котрогось з родів дружин, закінчивши 25-ий рік життя, пройшовши впродовж того часу вишкільний курс вищого типу і здобувши в практичній роботі яскраві результати через безпереривність і ретельність у праці. Цей перший ступінь – це не відзначення, а обов'язкове затвердження знання, практики і спеціалізації даного дружинника, що можна б унормувати провадженням особистої книжки (не лише виказкою), в якій мали б фігурувати такі рубрики, як табори, вишколи, власні ініціативи з оцінками відповідних осіб. На основі такої виповненої книжечки і заключального акту в роді іспиту чи написаної праці, даному дружинникові надається I-ий ступінь.

Перша й друга стадія формування дружинника мають бути обов'язковими для всіх дружинників СУМ. Щойно в третій стадії (від 25 до 30 року життя) дружинник може, хоч він не зобов'язаний, здобувати II-ий ступінь дружинника-лицаря (в Правильнику Дружин I-ий ступінь носить назву дружинник-лицар, а II-ий ступінь – дружинник-витязь), а в четвертій стадії – III-ій ступінь дружинника-витязя. Зазначуємо, що дружинник здобував кожний ступінь не скорше, ніж коли він закінчив той вік життя, який для цього як мінімум вимагається, що не означає, що він може здобувати ступінь і в пізнішому віці, навіть як сеньйор. Не можна, однак, здобувати вищий ступінь, не здобувши нижчого.

Для здобуття II-ого й III-ього ступеня треба ставити іспитові вимоги, які вимагає Правильник Дружин СУМ д-р Б. Стебельського для I-ого й II-ого ступення дружинників.

Наша спроба стремить до того, щоб створити органічний перехід сумівця зі стягу юнацтва до стягу дружин СУМ, який (перехід) мав би характеризуватися всесторонньою вишкільною програмою для забезпечення солідного формування дружинника, повноправного члена нашої Спілки і повноцінної одиниці в громадському житті. Ми не пориваємо з дотеперішньою традицією організаційних спроб дружинників і дружин, але хотіли на основі досвіду внести певні роз'яснення й коректури.

Кожна шануюча себе організація має також вироблену ієрархію на основі кваліфікацій і заслуг своїх провідних членів. Тому й далішим нашим кроком мало б бути встановлення такої ієрархії, накреслюючи органіграму нашої Спілки, в якій на кожну функцію, від ройового й члена осередкової управи починаючи і на голові ЦУ СУМ нісчаючи, мають припадати відповідні ступені. Строге дотримування тієї ієрархії напевно піднесе амбіцію дружинників СУМ змагатися за кращі і вищі досягнення в праці СУМ і в промоції на відповідальні організаційні пости.

Це стільки щодо дружинників індивідуально. Про творення дружин ми напишемо окрему статтю. На закінчення хочемо лише подати два висновки: 1. структурну проблему дружинників можна розв'язати органічним переходом від юнацького до дружинницького стягу нашої Спілки, виповнюючи цей перехід багатим змістом, а не лише формальностями, і 2. на потребу дня стоїть розроблення детальної програми для перших двох вікових груп (від 18 до 21 і від 21 до 25 року життя). Правильність наших міркувань бачимо хоча б у пекучій потребі поглибленого ідеологічного вишколу дружинників, паралельно з потребою поглиблення ідеалу національного виховання.

А. Гайдамаха

В 25-ліття Радіопрограми В. Шарвана



На світлині зліва до права: Марія Шарван, д-р Михайло Лоза, Ірина Чмола, Василь Шарван, о. д-р Павло Івахів, проф. Зенон Саган, Ігор Чмола

РАДІОПРОГРАМА ВАСИЛЯ ШАРВАНА

Українській Щоденній Радіопрограмі Василя Шарвана в Бофало проминуло 25 років. Її основником, власником і керівником є Василь Шарван. Ця програма почала діяти 7 січня 1950 р. (день Різдва за старим календарним стилем). Кілька місяців передачі відбувалися раз у тиждень. Згодом Радіопрограма Василя Шарвана перейшла на щоденну і такою залишилась по сьогоднішній день. При цьому належало б зазначити, що це одинока щоденна українська радіопрограма в ЗСА. В неділі передачі не відбуваються, але був час, коли в неділі передавалися коментарі і інформації про Україну в англійській мові для англомовних слухачів.

Українська Щоденна Радіопрограма Василя Шарвана різномодна своїми передачами. Крім українських пісень і музики радіослухачі мають можливість послухати наук своїх душпастирів, довідатися про світові події, послухати оглядів української вільної преси. Донедавна передавалися політичні коментарі і рецензії на нові книжки. Колись мали місце літературні хвилини про життя і творчість українських поетів і письменників, мав місце радієвий театр. Літературні хвилини і радієвий театр стали тепер доривочними. Крім того всього Радіопрограма є постійним інформатором для своїх радіослухачів про життя українських громад в ЗСА і в Канаді. Не можна поминути корисних торговельних оголошень — корисних в трьох відношеннях — для слухачів, для власників підприємств і для радіопроеграми, бо торговельні оголошення дають основну фінансову базу для Радіопроеграми.

Слухачів Радіопроеграма має багато. Слухають її мешканці не тільки ЗСА, але й Канади. Слухають її українці і не-українці.

Радіопроеграма відмітила свій срібний ювілей спеціальними радіопересиланнями, започаткованими в суботу 12 квітня 1975.

Друг Василь Шарван сеньйор СУМ і активний її діяч на різних становищах в Осередку, Крайовій Управі, а також певний час і в центральних органах СУМ. Один з найважливіших співробітників д. В. Шарвана — проф. Зенон Саган — це довголітній бувший голова Виховної Ради СУМ в Америці і голова Центральної Виховної Ради СУМ.

Відмічуючи це 25-ліття, Редакція «Авангарду» вітає сердечно друга В. Шарвана і всіх співробітників та бажає ще багато літ служити при допомозі етеру українській громаді і визвольній справі.

»Коли покинуть голови переможених і сили їхні кануть у працю на хліб насущний, то на озлиднілому ґрунті завжди виростають поодинокі високі постаті як голос самозбереження народу, що мусить висунути свою естафету в особі подвижника, який швидко згоряє за всіх, як згоріли у нас тисячі безіменних, з забутими іменами і з великими іменами. Вони були голосом не тих своїх сучасників, що приносили жертву Ваалу і не тих, що гнулись безсловесно — вони виражали те, що проноситься над головами недолугих сучасників як відлуння голосу великих прадідів.»

Євген Сверстюк: «Собор у риштованні» 141

СУМ в дії

ВИСТУП СУМІВСЬКИХ АНСАМБЛІВ У ВЕСТ ПОЙНТ

Перший раз в історії славної американської військової академії у Вест Пойнт, Н.Й., виступали заходами, телер бувшого сумівця: кадета, Б. Твардовського, мистецькі одиниці із виразною українською ідентичністю. В неділю, 9-го лютого 1975 р. в «Тейер Гол», ос. СУМА ім. Т. Чупринки в Нью Йорку дав двогодинний концерт – «Українські танці, спів і музика».

Концерт почався «Привітом»: танцюристи і хористи привітали публіку старинним українським звичаєм – хлібом і сіллю, а відтак танцюристи кинулися у жвавий танець.

Дівчата-танцюристки «Верховинці», під проводом хореографа Олега Гензи, гарно виконали танки «Верховино», «Тропотянку», «Польку» і «Веснівку», а хлопці затанцювали «Повзунець» і «Запорозжці».

Подруга Є. Сидор-Чарторийська у вступному слові згадала коротко про історію України та її дальшу боротьбу в підсоветчині, а відтак пояснювала українські народні строї, говорила про походження кожного танку, про значення деяких кроків. У поясненні до танку «Запорозжці» вона сказала, що запорозжці – це були відважні і хоробрі українські воїни, оборонці України в 17-ому ст. Ліричність характеру і красу української жінки вона підкреслила, говорячи про танок «Веснівка», а відтак вдруге, коли подр. Галя Лев дала власну інтерпретацію «Весни» в українському балетному танку.

Найцікавішими точками програми були танці, в яких дівчата і хлопці танцювали разом: «Гуцулка», «Козачок» і «Гопак». В «Гуцульці» показується любовну зустріч гуцулки з гулом, яким заважає гурт збиточних хлопців. На допомогу любовній парі підходить гурт молодих дівчат, які дражнять хлопців, але врешті весело з ними танцюють. Несамолюбита швидкість, з якою танцюристи виконали цей танець, прямо пірвала зі собою усіх присутніх. У «Козачці» тріо наймолодших «Верховинців» (О. Генза, А. Рудзінський, М. Масній) прекрасно виконали типічний український танець. Останній танець – «Гопак». Ентузіазм, з яким танцюристи виконали цей танок, охопив цілу публіку, яка плескала в такт музики на протязі цілого танку. Тут подруга Є. Сидор-Чарторийська зразу ж підкреслила, що це не російський танець, що більше, – це найбільш улюблений український танок в цілому СРСР і тут на еміграції, який власне відзеркалює темперамент українців; їх любов до життя і свободи.

Не малою заслугою такого великого успіху ансамблю «Верховинці» була їхня оркестра: вони добре грали до танців, чаруючи одночасно американську публіку українською мелодією.

Уперемінку поміж танцями виступав хор «Жайворонки», який відспівав вісім українських пісень під дир. Р. Степаняка (який також дав



Хор «Жайворонки» О-ку СУМА в Нью Йорку під мист. Керівництвом інж. Р. Степаняка.

музичне оформлення більшості тих пісень) і фортепіановим супроводом Хризанти Зубрицької-Янг. Хористи гарно заімпонували надетам своїми голосами, виконали дві ліричні пісні: «Доріжка» (слова М. Маслого, мель. В. Весоловського), виконали І. Кузів та О. Хомух, і «Над Прутом», що описує небувалу красу ріки Прут на Україні і любов українців до рідної землі. Опісля хористи відспівали дві українські військові пісні: «Вперед» (пісня УПА) і «Синя дивізія» (оригінальна мелодія синьожупанників).

У другій частині програми, «Жайворонки» виконали три веселі і жартовливі пісні: «І по цей бік гора» (в'язанка українських народніх пісень), «І шумить, і гуде» (народня пісня, муз. оформл. Г. Верйовки) і «Пташий хор» (нар. пісня) — виконала сол. Оля Гіряк. Публиці дуже сподобалися ці пісні, бо, хоч і не розуміли вони слів пісень, відчували конетсво дівчат по їхніх обличчях та усмішках. Піснею «На Добраніч» (слова М. Рильського, мель. Т. Подельського, солістка М. Степ-Кокольська) хористи попрощалися із надетами.

Багато праці вкладено для підготовки цього концерту: самими виконавцями, нерівниками ансамблів, Управою Осередку СУМА в Нью Йорку під керівництвом працюютого голови Корнеля Василика, як рівно ж надетом Б. Твердовським, який займався реклямою цього концерту на Вест Пойнт, транспорцією ансамблів, технічними проблемами виступу і т.п.

Великий успіх концерту заохотив сумівців до ще більш наполегливої праці в ансамблях, а будучи американські військові провідники напевно ніколи не забудуть, хто такі українці, їхню боротьбу за самостійність і свободу та українські танці і пісні.

Варто відмітити, що при вступі на залю перед концертом, надети вручали присутнім програмку, у яких, крім програми концерту, на четвертій сторінці була подана коротка історія України.

Ірина Гошовська
пресовий референт Осередку

НОВИЙ ДІМ СУМА В ПАЛАТАЙН

Діяльність СУМА в околицях міста Чикаго під сучасну пору зосереджена в чотирьох окремих Осередках та одному самостійному Відділі Юнацтва «Борислав», який діє на терені парафії УК Церкви Св. Йосифа. Найстаршим із Осередків є той що існує в дільниці найбільшого українського скупчення і це є Осередок ім. Миколи Павлушкова. В південно-центральної частині міста сумівську діяльність охоплює Осередок ім. полк. Івана Богуна, а ще далі на південній стороні міста є Осередок ім. Крут. Четвертим і наймолодшим у своїй діяльності є Осередок ім. полк. Дмитра Вітовського, що знаходиться в містечку Палатайн, яке лежить в північно-західних периферіях «Великого Чикаго».

Зав'язок цієї сумівської клітини сягає 50-их років, коли тут постав один рій, відтак з допливом дітей він перемінився у Відділ Юнацтва СУМ «Дрогобич», який в 1968 році стає вже повним Осередком. Співпрацюючи тісно з місцевим 31-им Відділом ООЧСУ в 1968 році придбано невеликий будинок, в якому сумівська діяльність ще більше посилилася. В цьому, 1975 році, Відділ Юнацтва при Осередку нараховує біля 70 активних членів, котрі попри заняття у виховних ролях належать ще до різних ланок спортової команди «Сян», танцювального гуртка «Журавлі», або духової оркестри, яка минулого року два рази спільно з оркестрою з Осередку ім. М. Павлушкова в Чикаго подорожувала на Схід (приблизно 900 миль в одну

сторону) з виступами на Маніфестації у Вашингтоні та на Ювілейному Здвигу СУМА на сумівській Оселі в Елленвіл. Існує у Відділі і рецитаторський гурток, який час від часу підготовляє інсценізації. Однією із найважливіших ділянок, що за неї відповідає Осередок, це ведення Школи Українознавства, в якій під цю пору навчається майже 50 дітей.

Невеликий своїми приміщеннями Дім ООЧСУ – СУМА ніяк не міг помістити всі ці заняття, які частинно також відбувались в церковних приміщеннях сусідньої парафії УК Церкви Непорочного Зачаття. Місцевий актив ООЧСУ – СУМА почав робити заходи, щоб збудувати більший будинок. Старання відносно плянів, дозволів та інше забрало майже два роки. Пляни будови виготовив архітект інж. Нестор Попович, він сам молодий професіоналіст і довголітний член СУМА. Перші будівельні роботи розпочато осінню минулого року, а в місяці березні вже стояли мури двоповерхового будинку. Величиною він буде 40 на 70 стіп. На долішньому поверсі будуть окремі кімнати, а на горішньому одна велика зала. Новий Дім СУМА у великій мірі повинен багато допомогти Осередкові у його діяльності. Він забезпечить і школу кращими приміщеннями. Крім того він зможе служити своєрідним культурним осередком українським родичам, які живуть в довколишніх місцевостях та в Палатайн. Додатньою сторінкою Дому СУМА в Палатайн є ще й те, що коло нього є досить місця



І. Чучман

КОНФЕРЕНЦІЯ ДРУЖИННИКІВ СУМ ЗАХІДНОЇ КАНАДИ

СУМ – Спілка Української Молоді, як молодечий рух у 20-тих роках в Україні й пізніше на еміграції, пройшла переміни своїх основних підходів, хоч ідеали, цілі й закони залишилися без змін. Від первісної стадії своєї діяльності до сьогоднішнього дня бачимо, що СУМ тоді була організацією молоді, де дружинник (молода людина років 18-35) повинна теж знайти своє місце і залишитися у рідному суспільстві. В останніх роках переважно так не було. Багато молоді відпадало, відходи-



ли на відбиванкову і тенісову площі, де молодь може знайти розвагу в тих ділянках спорту.

Будівлею Дому СУМА керує окремий Комітет під голівуванням п. Євгена Васюнца. Будівничим Дому з допомогою в формі будівельної позики прийшла Українська Щаднича-Позичкова Спілка «Певність» в Чикаго. До цього важливого діла, яким є будова Дому, взялися всі місцеві Організації Визвольного Фронту, що їх в цьому році очолюють: д. Ярослав Сидоренко – Осередок СУМА, п. Ілько Ступень – Батьківський Комітет, п. Михайло Сорока – 31-ий Відділ ООЧСУ і пані Галя Которинська – Відділ Об'єднання Жінок ОЧСУ.

Закінчення будови передбачується на весні, а посвячення у місяці червні.

ли від організованого українського життя. Це не тільки проблема в СУМ, але й інших молодечих організацій. В СУМ пояснювалося, що не було відповідних зацікавлень для дружинників. Причини й проблеми різноманітні і ця стаття не має цілі їх розв'язати чи вияснити. З цього місця хочу тільки зробити одну заувагу, що дотепер молоді не зміли жити в суспільстві. Не було таких, щоб були готові фізично і психічно та з досвідом брати провідні ролі в суспільстві, його провадити, а не створювати ситуації для попису однієї особи. До тепер молоді не думали категоріями суспільства – тільки думали про себе... «Що організація може мені дати?» Це було до тепер. Під цю пору можна помітити зміну в напрямі думок молодих. Помічується зворот до почуття єдності, до співпраці і праці в суспільстві.

Здебільша дружинники щойно тепер починають дійсно розуміти концепцію Дружин СУМ. Дружинники СУМ, як дійсні члени Спілки Української Молоді, є активом СУМ і діючим стягом між юнацтвом цієї організації і сеньйорами. Дружинники включаються в працю осередків, мають права та обов'язки дійсних членів СУМ і можуть бути обрані до Крайвих чи Окружних Управ і т.п. Та крім виховної, господарської чи адміністративної діяльності, дружинник продовжує власне самовиховання, вдосконалюючись за своїми уподобаннями і природними нахилами. Саме тому і була опрацьована концепція Дружин СУМ.

В - р

Встановлено п'ять родів Дружин: Виховники, Суспільники, Міжнародники, Культурники, і Фізкультурники. Хоч оригінальна концепція Дружин не стосується нашої території тепер, ця сама концепція була примінена до наших потреб і сид, як основа нашої дальшої праці.

У місті Едмонтон, 26-31 грудня, 1974 року, відбулася Конференція Дружинників Спільки Української Молоді Західної Канади. Було 50 учасників з різних осередків СУМ Західної Канади: Ванкувер, Калгари, Саскатун, Вінніпег, і звичайно, Едмонтон.

Програма Конференції була побудована у такий спосіб, що були прелегенти з різними актуальними темами, які представили делегатам і гостям важливі сучасні проблеми, що ми їх стрічаємо в нашому житті. Можна ствердити, що доповіді та дискусії після них, поширили наш світогляд – наше поняття суспільства, і дали нам глибше зрозуміння нашої ролі в цьому суспільстві.

Теми доповідей такі:

1. Новий етап СУМ і завдання дружинників – прелегент: Ярослав Заяць, Голова СУМ в Канаді.
2. Структура КУК – П. Башун.
3. Таборування і завдання дружинників – подруга М. Підгірна.
4. Канадська політика багатонаціональності – Д-р І. Жвало, представник федерального уряду.
5. Український патріархат о. Федунин
6. Незорганізовані українці в Канаді – д-р Лупул, Голова Об'єднання українських професіоналістів та підприємців.
7. Визвольний Фронт і СУМ д. В. Паїк.

З огляду на саму фізичну структуру нашої організації, та що більше, з огляду на географію Канади, не тяжко зрозуміти, що потрібний ближчий зв'язок між осередками, особливо у Західній Канаді. При цій нагоді на конференції дружинників зорганізовано **Однородну Міжосередкову дружину Західної Канади**. Керуватиме нею Рада Дружинників,

до якої входить по одному представникові з осередків: Ванкувер, Калгари, Саскатун, і Тандер Бей і по двох представників з Едмонтоном і Вінніпегу. Після устійнення структури Дружини й самої Ради, конференція подавала внески, які зобов'язували 6 членів Ради. Члени Ради Дружинників зобов'язані:

1. Організувати спільні проекти для дружинників Західної Канади, (себто для новоствореної Дружини).
2. Вдержати тісний контакт з дружинниками Західної Канади.
3. Вдержувати зв'язки зі Східною Канадою.
4. Вдержувати і плекати зв'язки з іншими організаціями Канади.
5. Передплачувати сумівський журнал «Авангард» й заохочувати дописувати до нього.
6. Організувати тісну сітку комунікації між осередками Західної Канади й теж у самому осередку.
7. В кожному осередку зорганізувати окремі референтури, як потрібні та також по зацікавленню – наприклад, референтура спорту, референтура преси і т.д.

Вибрали Раду Дружинників в складі: Богдан Романюк – голова Ради – Едмонтон, Тарас Павлишин – заступник голови – Вінніпег, Ярема Ковальчук – Ванкувер, Христина Фіалка – Едмонтон, Ірина Дутка – Калгари, Тамара Гречух – Саскатун, Зенон Глушок – Вінніпег. З огляду на те, що не було учасників конференції з Тандер Бей, рішили вибрати представників з того осередку на наступних засіданнях Ради.



**»АВАНГАРД« – ЦЕ ВАШ
ЖУРНАЛ! ЧИ ВИ ВЖЕ
ВИРІВНЯЛИ ПЕРЕД-
ПЛАТУ І ВНЕСЛИ ДАТОК
НА ПРЕСОВИЙ ФОНД?
ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ
ЦЕ СЬОГОДНІ!**

РІЧНА КРАЙОВА КОНФЕРЕНЦІЯ СУМ

У Торонті, в осідку Крайової Управи СУМ Канади відбулась Крайова конференція з участю голів осередків, булавних і провідних членів. Крайові конференції скликається між З'їздами для проглядності і виконності ухвал і рішень Крайового З'їзду та для розгляду і полагодження біжучих проблем СУМ. Конференція для практичної дії СУМ є тому важлива, що може зайнятися вужчою щоденною проблематикою та проблемами, яких З'їзд не в силі передбачати.

Цьогорічна конференція була скликана, щоб зробити підсумки проробленої праці у першому році поXVII Крайовому З'їзді та начеркнути плян праці на біжучий рік. Конференцією керувала президія Крайової Управи у складі Ярослава Заяця, заступника голови – Теодосія Буйняка і секретарки – Наді Михайлици.

На Конференції були заступлені Осередки: Едмонтон, Калгари, Саскатун, Вінніпег, Тандер Бей, Віндзор, Велланд, Ст. Кетеринс, Бімсвіл, Гамільтон, Кембрідж, Кіченер, Брентфорд, Етобікоок, Торонто, Скарборо, Ошава і Монреаль. Не заступлені: Ванкувер, Судбури, Лондон, Оттава.

Наради відкрив 28 лютого ц.р. голова КУ СУМ Я. Заяць. На відкриття були приявні: капелян СУМ о. д-р М. Стасів, капелян СУМ о. Т. Міненко, голова СУВФ і голова Головної Управи ЛВУ д-р Р. Малащук та представник Братства колишніх вояків УПА І. Козак.

На початку нарад з відповідним словом виступив о. д-р М. Стасів. Священик М. Стасів пе-

редав привіт і поздоровлення для учасників нарад і всіх членів СУМ від владики УКЦ Кир Ісидора Борецького. Від себе, бажаючи успіху нарадам, висловив побажання, щоб СУМ у своїй праці поєднав покоління тут і в Україні.

Капелян СУМ для православного віровизнання о. Т. Міненко, бажаючи успіху нарадам, відмітив, що в СУМ покоління переплітаються, а статистика і стан виявляють, що СУМ буде рости і розвиватися. Закликав членство СУМ зберігати рідну мову, яку там, в Україні, витісняє ворог з рідних хат, а тут – асиміляція. Звернув промови увагу, що згідно статистики, замало української молоді охоплено в рядах українських молодечих організацій. Молодше покоління має перебрати – і перебирає – керівництво. Перебирайте, міняйте методик, але не пристосовуйтеся. Працюймо в згоді і будуймо. Пам'ятаймо, що всяка згода буде, навіть найменше незгода – руйнує.

Голова українського Світового Визвольного Фронту і водночас Голова ГУ ЛВУ – д-р Роман Малащук, вітаючи учасників Конференції, заважив, що СУМ міняється у складі. Між учасниками конференції вже мало тих, які були основниками СУМ у Канаді та впродовж довгих років брали участь у подібних нарадах. Це природне і додатне явище. Не міняється в СУМ ідея, до якої була покликана СУМ. СУМ працює з малими перервами вже 50 років і мета була одна – допомогти українському народові визволитися з-під чужого ярма.

Письмовий привіт від управи

Т-ва кол. вояків УПА прочитав представник – І. Козак.

Після привітів, за Крайову Управу коротке резюме зробили керівники поодиноких референтур. Звіти були надруковані і кожний учасник міг з ними познайомитися.

У суботу 29 лютого звітували голови і представники Осередків. Звіти виявили дальший розвиток Спілки і, як замітив у привітальному слові д-р Р. Малащук, що «...чимраз менше стрічаємо знайомі обличчя», то й саме це підказує, що СУМ поповнив керівну верству молодого змїною. Ця змїна має, організаційний і життєвий досвід, з якого осередки СУМ повинні скористати. Проте й говорив капелян о. Т. Міненко, – «змінена верства повинна дати працю, виховні матеріали», і т.п. Це є великим плюсом для сучасників, бо основники СУМ у Канаді 25 років тому такої резерви не мали!

Чимало уваги присвячено українській молоді, яка дуже мало, або зовсім не володіє українською мовою. Варто на місцях

вивчати цю проблему, знайти правильний спосіб її розв'язання і рекомандувати Крайовій Управі, та Крайовому З'їздові. Не сміємо втікати від цієї проблеми. Варто, щоб про цю справу висловилося і Ц. Управа.

Дуже ґрунтовно обговорено літнє таборування в СУМ. Статистика виявила, що замалий відсоток старшого юнацтва приїжджає на табори. Успіх ще мають табори: виховно-відпочинкові для молодшого юнацтва, вишкільні для першого і другого ст. впорядника, спортові і мандрівні. Майже не вдаються старшоянацькі таборування. Де причина?

Обговорено і рішено підготувати Світовий Злет СУМ у 1976 році на сумівській оселі «Верхозина». Для покриття частини коштів Злету рішено розіграти льотерію. Продаж квитків буде в скорому часі.

Прийнято багато рішень організаційного порядку, які повинні скріпити і оживити працю на місцях. Наради закінчено 1 березня.

М.Ф.

XX-ий КРАЙОВИЙ З'ЇЗД СУМ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

XX-ий Крайовий З'їзд Спілки Української Молоді у В. Британії відбувся у днях 15-го і 16-го березня ц.р. в оселі СУМ на Тарасівці, у власній новозбудованій залі.

XX-ий Крайовий З'їзд започатковано молебнем у наміренні української молоді, який відправив для учасників З'їзду капелян СУМ УАПЦ, Всеч. о. Г. Лазієнко

з участю невеликого, але гарного церковного хору, який існує при церкві УАПЦ в Дарбі.

З'їзд відкрив голова уступаючої Крайової Управи СУМ д. Я. Деремєнда, вітаючи почесних гостей: Всеч. отця капеляна, голову Центральної Управи д-га О. Ковалю, представників центральних громадських організацій і установ, численних делегатів. На

пропозицію д-га Деременди учасники З'їзду обрали Ділову Президію, до якої увійшли друзі: Б. Гаргай – голова, д. І. Дмитрів – заступник, подр. І. Зорин і д. О. Ткачук – секретарі.

На З'їзд прибули численні представники громадських організацій, які склали усні привітання. Були відчитані письмові привітання: привіт і благословення від Патрірха УКЦ, Блаженнішого Кир Йосифа, від Апостольського Екзарха Кир Августина Горняка, від голови Генерального Управління УАПЦ Всеч. о. С. Богатирця, голови Проводу ОУН п-а Я. Стецька, Всеч. отців С. Вівчарука, Я. Гаврилюка, Крайових Управ СУМ Америки, Канади, Австралії, від Гол. Упр. Пласту в В. Британії, УХР, від визначних членів СУМ – інж. В. Олеськова, І. Крушельницького, п. Ленківського та д. Гниди – добродія СУМ.

Голова КУ д. Я. Деременда та заступник д. М. Гринюк коротко реферували друкований звіт, зупиняючись головню на досягненнях та недоліках в роботі. На закінчення обидва друзі дякували за співпрацю на протязі двох десятиків років – усім членам у різних каденціях Крайової Управи, всім центральним громадським установам за всесторонню підтримку СУМ в усіх її потребах і починах.

Звіт Контрольної комісії зачитав голова д-р С.М. Фостун, стверджуючи, що Секретаріат СУМ у діловій каденції, не зважаючи на несприятливі умови, виконав свої обов'язки й завдання.

Перед дискусією над звітами голови уступаючої Крайової Управи д. Я. Деременда і його заступник заявили, що вони не думають більше кандидувати на

пости, на яких були вони у Крайовій Управі дотепер. Вони вважають, що настав час на нашому терені, коли ці пости повинні перебрати молоді друзі, з новою енергією й силами. Одначе, і д. Деременда, і д. Гринюк виявили їхню готовість працювати далі для СУМ, щоб допомогти молодим друзям досвідом і порадами. Дискусія була коротка.

Вечером відбулася при вщерть заповненій залі танцювальна забава. До танців грала юнацька орнестра з Осередку СУМ Дарбі.

Другий день нарад, у неділю, 16-го березня, почато Службою Божою, що її відправив у наміренні З'їзду Всеч. о. В. Хома, який також зложив найкращі побажання учасникам З'їзду та закликав молодь пам'ятати про обов'язки, які покладають на неї наша Церква і нарід.

Після Богослуження почалися ділові наради, на яких приступлено до вибору нових керівних органів СУМ. Почесним головою СУМ і предсідником президії СУМ обрано одноголосно друга Ярослава Деременду, головою Крайової Управи СУМ у В. Британії обраний дружинник Богдан Гаргай, заступником голови КУ став дружинник Володимир Карпинець, д. М. Гринюк вибраний діловим директором СУМ, дружинник Ярослав Рутковський – генеральним Секретарем Крайової Управи.

До складу нової КУ увійшли друзі І. Овчарик, Б. Рогач, І. Берчук, М. Кухта, О. Баран, Р. Кравець, А. Крушельницький, І. Марків, І. Щур та подруги І. Павлюк й О. Федченко. Заступниками членів КУ обрано друзів Д. Шумського, П. Малицького та Т. Циктора. До

Виховної Ради СУМ увійшли: друзі Я. Деременда, д-р С.М. Фостун, М. Кузик, подруги Л. Маркова, В. Гринюк, М. Капустинська, І. Крушельницький, Б. Марченко, інж. Т.І. Кудлик та под. Л. Галушак.

Контрольну комісію очолив д-г Б. Микитин а Товариський суд – д-г О. Мороз.

Після виборів керівних, виховних і контрольних органів СУМ відбулося урочисте вручення переходового прапору КУ передовому Осередкові та відзначення інших чотирьох Осередків СУМ, які зберегли високий рівень праці впродовж багатьох років. Осередком, що здобув переходовий прапор був Осередок СУМ Ноттінггам, головою якого є дружинник М. Кухта. Осередки: Дарбі, головою якого є д. М. Татчук, Волвергамптон, голова д. В. Тушак, Лондон – голова д. В. Капустинський та Едінбург – голова д. І. Берчук – були відзначені окремим признанням, як передові Осередки СУМ протягом кількох років.

На закінчення ділової частини З'їзду голова Центральної Управи д. О. Коваль висловив найкращі побажання і гратуляції уступившій Крайовій Управі за підготовку зміни в керівних органах, даючи перебрати керівні пости, як також гратулював за новий здобуток – спорудження будови-залі, яка дасть великі можливості нашій молоді в її праці.

У кінцевій точці нарад із внесками й побажаннями виступили друзі С. Шмондрак, В. Капустин-

ський та інж. Т.І. Кудлик, голова ОБВУ у ВБ.

Резолюції З'їзду зачитав голова Резолюційної комісії др. С.М. Фостун, і їх прийняли учасники формальним голосуванням та оплесками.

Після закінчення ділових нарад, по короткій перерві, відбувся з нагоди З'їзду святочний концерт, у програмі якого взяли участь мистецькі групи з Округи Середньої Англії.

Концертову частину З'їзду започатковано сценкою «Фрагмент з історії УПА» — що її написав інж. Кудлик, яку виконали члени О-ку СУМ у Лондоні. В дальшій програмі виступали сумівські гуртки: хор з оркестрою під кер. д-га М. Скаліша з О-ку Ноттінггам, танцювальний ансамбль «Говерля» під кер. д-га Я. Семенгена з О-ку Дарбі, вокальне тріо під кер. подр. О. Ватрич з О-ку Лестер, соліст д. М. Бучок при музичному супроводі подруги М. Бучок з О-ку Ноттінггам.

І так, після дводенних нарад і праці XX-го Крайового З'їзду СУМ, учасники і делегати його, від'їжджали додому підбадьорені й духово скріплені вірою, що тяжкі зусилля довголітньої праці й боротьби за ідеали, які ставили собі за мету основоположники СУМ 50 років тому, живуть і горять у серцях нашої молоді та поривають її до дальших дій, ставлять її у ряди гідних переємників великих ідей, за які боролися сумівці в Україні.

І. Федечко

ЗА БОГА І УКРАЇНУ — ДО ПЕРЕМОГИ!

— ГАСЛО СУМ НА 1975 рік

Оля Шнафаровська



Оля, як кандидатка на кралою від «Авангарду» взяла участь в Третьому Балі Української Преси, що відбувся 31.1.75 р. в Філадельфії. Вона має 21 років.

закінчила студії на університеті в Нью Йорку з ділянки торговельної адміністрації і продовжує вищі студії з українознавства при Мерсі Каледжі. Є членом СУМ, працює в організації як виховниця, членка управи та бурави і вчить українські народні танки та слово і драму. Виграла численні сумівські нагороди на конкурсах слова і знання. Член ТУСМ, була співредактором газети товариства в Йонкерсі. Абсолютентка школи українознавства.

Зацікавлення: кераміка, музика – фортепіан, мандоліна, належить до сумівського і церковного хору, спорт – відбиванка і водяне лещетарство, українські народні, сальонові й модерні танки – учениця школи п-ні Роми Прийми-Богачевської, член танцювального ансамблю «Київ». Драма – член драматичної студії п-ні Лідії Крушельницької, декляматорка. Член Вестчестер Репертуа Театру і під цю пору є заангажована в турне «Пісні й Слова».



Орест Недошитко керівник філії Чейс Менгетен Банку в Сира- кюзах, Н.Й.

(мкб) Р.П. Клярк, віце-президент Чейс Менгетен Банку центральної округи стейту НьюЙорк, повідомив про відкриття філії банку при Джеймс вулиці в Сиракюзах, Н.Й. Це вже четверта з черги філія, що її відкрила в районі міста Серакюз Чейс Менгетен Банкова Корпорація з активами понад 40 мільярдів дол. Керівником цієї наймолодшої філії Чейс Менгетен Банку в Сиракюзах призначено молодого українця – Ореста Недошитка з Нью Йорку.



Українське Студентство в Світі

Січневі роковини в Римі

Близько п'ятдесяти студентів зійшлися в середу двадцятьдругого січня ц.р. в залі папського Університету в Римі, щоб спільно відзначити відновлення Української Державности, проголошеної IV універсалом Української Центральної Ради, і вшанувати поляглих під Крутами та Нескорених.

В доповіді молодий студент при Українському Католицькому Університеті в Римі, Тарас Лончина, згадує, чого ми власне від-

значаємо тут на скитальщині цю подію. Це радісна подія, але й рівнож викликає в нас смуток та нестримне бажання помститись – бо ж довго не довелося дивитись на вільну і ні від кого незалежну Україну: скоро з півночі і всіх сторін наплив ворог на українські землі. Україна не була настільки підготовлена, щоб дати ворогові відповідну відсіч. Модні тоді і нездорові ліві течії збили наших державних провідників з правильної дороги. Український уряд переходить з одних рук до других. Врешті молодому й енергійному Симонові Петлюрі не лишалось більше нічого, як піддатись долі та шукати захисту на скитальщині. За те 300 молодих студентів показали правдивий шлях до боротьби за незалежність, стримуючи частинно навалу північних орд: вони всі полягли геройською смертю під Крутами.

»Ми мусимо зібрати, – кінчає промовець свою доповідь, – сьогодні динамічні сили, щоб поступово, крок за кроком, приготуватися до праці над будовою Української Церкви й Української Держави; щоб колись не сказали про нас майбутні покоління, що великі справи Української Церкви й народу заскочили й нас несподівано«.

Після молитви »Боже, вислухай благання« студент УКУ, Андрій Чировський, відчитав уривок з IV Універсалу. Дальше питомець колегії св. Йосафата, Василь Карпінський, прочитав вірш

← Орест Недошитко закінчив свої студії у Квінс Коледжі міського університету Нью Йорку і зразу після того, літом 1971 р., почав працювати в Чейс Менгетен Банку в Нью Йорку. А коли в грудні 1972 р. Чейс Менгетен Банк відкрив своє бюро в Сиракюзах, Орест Недошитко був призначений на заступника екзекутивного директора, а опісля на заступника скарбника в головному бюро Чейс Менгетен Банку в Сиракюзах. На офіційнім відкритті був присутній Дейвид Рокefeller, президент Чейс Менгетен Банку.

Українська громада Сиракюз радіє успіхами молодого українця, Ореста Недошитка, який бере активну участь у громадському житті міста. Він є членом Управи місцевого Осередку СУМА, де виконує функцію фінансового референта, членом мішаного хору »Сурма« та інших українських організацій.

Черговий Літний семестер 1975 року на Українському Вільному Університеті в Мюнхені

Виклади будуть відбуватися від 1 липня до 30 серпня 1975 р. на двох факультетах, у власному Домі УВУ, Пінценаверштрассе 15.

На філософічному факультеті до програми увійдуть такі ділянки:

1. Українське мовознавство в пов'язанні з порівняльною славістичною філологією, 2. Історія української літератури з порівняльною літературою, теорією літератури і етнографією, 3. Історія України з особливим узягненням економічної географії, 4. Історія української культури з мистецтвознавством, 5. Педагогіка й дидактика з історією виховання і шкільництва в Україні, 6. Пропедевтика філософічних дисциплін із українською етнопсихологією і характеристикою української духовости. 7. Географія населення України.

Виклади зголосили на 1975 р. такі члени професорського складу філософічного факультету:

Звичайні професори:

д-р П. Біланюк (Торонто): Історія Церкви, д-р О. Горбач (Франкфурт): Слов'янська філологія, д-р Й. Кратохвіль (Немнат, Нім.): Зоопсихологія і зоосоціологія, д-р В. Кувійович (Сарсель): Географія, д-р О. Кульчущкий (Сарсель): Загальна і антропологічна психологія, д-р В. Лев (ЗСА): Українська й слов'янська філологія, д-р Я. Рудницький (Вінніпер): Слов'янська філологія, д-р В. Янів (Мюнхен): Психологія, соціологія.

Професори гості:

д-р О. Борушенко (Бразилія): Історія, д-р Я. Гурський (ЗСА): Слов'янська філологія, д-р Л. Рудницький (ЗСА): Порівняльна література, д-р П. Феденко (Німеччина): Соціально-економічна історія Східної Європи, мгр П. Цимбалістий (Англія): Слов'янська філологія, д-р С. Чорний (ЗСА): Українська Література!

Надзвичайні професори:

д-р Г. Васькович (Мюнхен): Педагогіка й історія виховання, д-р М. Гоцій (Німеччина): Історія української культури й мистецтва, о. д-р І. Гриньох (Німеччина): Історія духовости Східної Церкви, д-р М. Степаненко (ЗСА): Українська література.

Василя Симоненка – Лебеді материнства», кінчаючи словами, що звернені до всіх українців в Україні і поза нею, і мають нині велику актуальність:

*»Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки
батьківщину!«*

Уривок з «Останнього слова» Івана Геля, судженого у Львові в серпні 1972 року, перечитав Євген Небесняк, Український Салезіянин. В певному моменті молодий декламатор читає такі

слова: »І все таки я твердо вірю, що марно сьогодні тут, що ні залізні ґрати, ні концтабори, навіть смерть не спроможна вбити цих ідей. Вони вічні, як вічний і незламний мій народ!«

На закінчення студенти Михайло Михалисько та Роман Лагола піднесли вгору синьо-жовтий прапор, а присутні хвилиною мовчанки віддали честь поляглим студентам під Крутами. Свято завершено відспіванням національного гімну.

На факультеті правничих та суспільно-економічних наук будуть курси в наступних ділянках:

1. Адміністративне право в советській Україні, 2. Історія європейського приватного права з узягдненням Східної Європи, 3. Основи родинного і спадкового права в Україні, 4. Церковне право Східних Церков, 5. Соціологія з особливим узягдненням сучасної соціальної структури України, 6. Економічний устрій советської України, 7. Господарське значення Української РСР в Советському Союзі.

На 1975 р. зголосили виклади наступні члени професорського складу правничого та суспільно-економічного факультету:

Звичайні професори:

д-р Г. Горн (Мюнхен): Політична економія, міжнародне право, д-р Б. Кордюк (Мюнхен): Економічна географія, д-р Я. Падох (ЗСА): Історія українського права, торговельне право, д-р Я. Рудницький (Вінніпег): Право етнічних груп, д-р З. Соколюк (Мюнхен): Наука адміністрації й адміністративного права, д-р Т.Б. Цюцюра (Канада): Торговельне право, право праці.

Професори гості:

д-р О. Бей (ЗСА): Політична економія, д-р І. Каменецький (ЗСА): Політичні науки.

З вирахуваних вище ділянок наук студенти можуть отримати від професорів УВУ теми магістерських і докторських дисертацій.

Студенти зі ступнем бакалавра мають змогу перейти в УВУ доповнювальні студії (впродовж найменше двох семестрів) та, після складення всіх часткових іспитів і обов'язкових колонвіюмів, приступити до дипломного магістерського іспиту.

Кандидати зі ступнем магістра, мають змогу завершити студії в УВУ докторатом, якщо вислухають найменше два семестри та представлять докторську дисертацію. Семестер зараховується після вислухання 140 годин і складення з них колоковіюмів. Між семестрами кандидати є в постійному контакті з визначеними деканатом патронами дисертацій.

Зголошення на студії в УВУ приймають деканати факультетів до 30 травня 1975 р. Семестральна оплата виносить 600,- нім. марок (около 250,- ам. дол.). На прожиток в Мюнхені потрібно около 300,- нім. марок місячно, тому що всі учасники літнього семестру можуть користуватися приміщенням і харчуванням Інтернату «Рідної Школи» в Мюнхені та іншими гуртожитками, по знижених цінах.

Два високошкільні курси українознавства в 1975 р.

Перший курс відбувся від 3 до 14 березня 1975 р., другий відбудеться від 21 липня до 8 серпня 1975 р. Дата літнього курсу припадає після прощі до Риму на 1975 Святий Рік, так що учасники прощі можуть приїхати з Риму на курси.

Вже двадцять років УВУ влаштовує Високошкільні курси. Ці курси призначені для студіюючої молоді та учасників вищих клас гімназій. На курсах учасники мають змогу значно поглибити знання з українознавства. Кожний учасник отримує свідоцтво відбутих курсів. Крім викладів, курсанти зможуть, як щороку, пізнавати Мюнхен і околиці та влаштовувати розвагові програми, товариські забави, прогулянки в Альпи і т.п.

Гідне вшанування ювілею в Чикаго

Урочисте вшанування 25-річчя подружжого життя Мирослави і Ореста Галанів відбулося в суботу, 4-го січня 1975 р. за ініціативою подр. Розалії Окрух, голови хору «Чайка», в домі СУМА-ООЧСУ, у присутності понад 220 гостей.

Ювілятів привітала у дверях короваем та сіллю ближча родина, а вся громада нагородила їх гучними оплесками. Жіночий хор «Чайка» привітав свою довголітню невтому диригентку, подругу Мирославу Галан, зі сцени співом «многая літа», після чого хористи виконали дві пісні, а саме: «Вербиченька» присвячену хором Ювілятам та їхній родині та «Мати ходить на курган» – присвячені Матері Ореста Галан, що лишилася в Україні.

Бенкет почався молитвою і співом «Многоліття» Ювілятам, всіми присутніми. Господар свята інж. Іоляш, розповів присутнім про життя, діяльність та заслуги Ювілятів, а саме: подруга Мирослава Галан перша організувала в Осередку СУМА ім. Крут рій юначок, ведучи його впродовж кількох років; згодом активізувалася, як учителька українознавчої школи СУМА-ООЧСУ, виявляючи непересічні педагогічні здібності. Останніми роками подруга Галан веде драматичний гурток ЮСУМА, причому дуже часто сама є авторкою п'єс, сценки та мовно-музичних монтажів. Друг Орест Галан, бувши активний борець за волю України в рядах УПА, прибувши з рейдуючим куренем на Захід, відразу включився в ряди СУМ у Німеччині, очолюючи там один з осередків. Прибувши до Чикаго

включився до активу діячів ОУВФ, працюючи в Осередку СУМА ім. Крут та 24-го Відділу ООЧСУ й очолюючи неодноразово ті Організації. До одної з найбільших заслуг обох Ювілятів належить заснування ними жіночого хору СУМА-ООЧСУ «Чайка», що його надхненницею й постійною ентузіастичною диригенткою є Мирослава Галан.

Серію привітів Ювілятам започаткували представники 22-го Відділу ЮСУМА «Конотоп» – Соня Окрух та Богдан Чомко, вручаючи їм китицю квітів. Потім обидва присутні священники – оо Мирослав Олешко та Роман Мартинюк привітали ювілятів, а за ними представники ОУВФ з Чикаго і з інших міст, а саме: з Осередку СУМА ім. Крут – інж. Йосип Бурдяк; з Осередку СУМА ім. Богуна – Іван Хомик; з 24-го Відділу ООЧСУ – Олесь Куц; від Головної Управи ОЖ ОЧСУ та від відділів в Чикаго, Геммонд-Індіана та Палатайн – мігр. Уляна Целевич – голова ГУ ОЖ ОЧСУ; жіночого хору Осередку СУМА ім. Богуна «Калина» – подруга Ірина Сало; жіночого хору СУМА-ООЧСУ «Чайка» – її голова – подруга Розалія Окрух, Крайової Управи ТУСМ – студентка Леся Окрух та від Головної Управи Т-ва колишніх вояків УПА та від відділу Товариства в Чикаго – інж. Степан Голяш. За чергою вітали їх члени родини та ближчі друзі.

Листовні привіти ювілятам відчитав господар свята інж. С. Голяш. Вкінці бенкету виступив на сцені квартет хору «Чайка».

Після привітів ювіляти висловили подяку.

Григорій Петрович

Щастя Бажаємо



Марія ГЕРЕЛЮК і Іван ФІНІВ (діяльні голови О-ків СУМ Ковентрі і Глостер, Англія) звінчалися в Ковентрі 3.8.74 р. Вони познайомились на таборі «Франкополе» в Бельгії в 1970 р. Вінчання довершив о. д-р В. Дзьоба при великій числі гостей з обидвох осередків.

В часі весільної гостини, в залі Відділу СУБ, староста Ілля Космірак за згодою батьків і молодих започаткував збірку на добрі цілі, з якої 5 ф.ст. призначено на «Авангард». Збірку перевели пп. В. Бабінський і О. Красій.

Молодій Парі Многих і Щасливих Літ а збірщикам щире Спасибі!



Петро МАНАСТИРСЬКИЙ і Галя СИТАР звінчалися 10.8.1974 р. в церкві св. Володимира і Ольги у Вінніпезі, Канада. Обряду вінчання довершили оо крил. Семен Їжик і Григорій Ілля Олійник. Співав хор Інституту «Просвіти» під управою п. І. Бурачка з солісткою Іркою Вельгаш.

Весільна гостина відбулася в Дакота Вільдс Готелі, зала якого була прикрашена в українські вишивки, свічки і з традиційним короваєм. Приїхали – 350 осіб з різних віддалених міст. Старостував мгр Іван Іванчук.

Молода Пара це щирі українські патріоти, а Петро від 15 років є в СУМ та під час 2 років був головою Осередку в Вінніпезі. Тепер учитимуть в середній школі.

Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ!



Зореслава КОВАЛЬ і Василь МАЦЮК звінчалися на Франкополі, Бельгія, в дні 20.9.74 р. Вінчав о. крил. Г. Фуканчик в сослуженні оо радн. І. Кота, д-ра Б. Куриласа, П. Турка і Рафаїла Турконяка.

Співав хор «Боян» під управою о. дяк. К. Гайдамахи.

Весілля відбулося за традиційними українськими звичаями, які переводив і інтерпретував староста проф. Михайло Гоцій, при співстаростуванні д-ра В. Поповича. Почесними Гостями на весіллі були Достоїні Ярослав і Слава Стецько. Настіло велике число телеграм і привітів з різних країн світу.

Молода Пара – студенти; Василь студіює дентистику, а Зореслава філологію. Зореслава була членом КУ СУМ і виховницею на таборах, а також головою студентської громади НаСУС в Бельгії. З переведеної збірки в сумі 7.285 фр. Молода Пара приділила 2.485 бфр. на «Шлях Перемоги» і по 2.400бфр. на «Крилаті» й «Авангард».



Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ! Жертводавцям – щире Спасибі!



Марія ГАВРИЛІВ і Петро де МЕЙН звінчалися в Ковентрі, Англія, 24.8.1974 року. Вінчав о. д-р. В. Дзьоба в присутності численних гостей, а зокрема сумівської молоді. Марія вже від років була активною сумівкою, а також була головою Осередку.

З грошової збірки, яку перевів за згодою батьків і молодої Пари, під час весільної трапези, п. І. Космірак, призначено 8 ф.ст. на «Авангард». Решту 38,60 ф.ст. розподілено на місцеву УКЦ, на Фонд Оборони України і на пресфонд «УД».

Бажаємо Молодій Парі Многих і Щасливих Літ, а Збірщикам і Гостям щире Спасибі!



В суботу 26 жовтня 1974 р. звінчалася молода сумівська пара Оля СТАНЬКО і Микол. КУЗЕВИЧ. Тайну подружжя довершив о. Радник Василь Головінський, парох Церкви Царя Христа на Найставні-Філядельфія.

Під час весільної гостини за ініціативою п. Мирослава Солтиса переведено збірку, яка у висліді дала 191 доларів. В тому батько Молодого п. Микола Кузевич пожертвував 30 дол., батько Молодої п. Петро Станько 25 дол. і Молода Пара 25 дол. Зібрані гроші розділено по 47,75 дол. на радіо програму УВФ в Філядельфії, на Визвольний Фонд ОУН, на журнал «Крилаті» і на журнал «Авангард». Молодій Парі бажаємо родинного щастя і Многих Літ, а всім Жертводавцям щире спасибі.



ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»

ЗСА

Нлівленд: О-к СУМА 25 дол.
Флядельфія: Б. Казанівський 5 дол.
(рівно ж на «Крилаті» - 5 дол.)
проф. Зоя Маркович 5 дол.
Ірвінгтон-Нюарк: М. Заверуха 5 дол.
(рівно ж на «Крилаті» - 5 дол.)

Канада

Сиракузи: П-і Мотря Богатюк 10 дол.
Торонто: З подружого Ювілею п-тва 25 дол.
Дусановських
(також на «Крилаті» - 25 дол.)
І. Фіголь 5 дол.
(також на «Крилаті» - 5 дол.)

Монтреаль: З подружого Ювілею п-тва 25 дол.
Степанії і Петра Блищаків

Німеччина

Вінніпег: П. Манастирський 10 дол.
Вуперталь: Юра Кнезич 50 НМ
(також на «Крилаті» - 50 НМ)

Франція:

Мюнстер: В. Мосса 10 НМ
Париж: інж. П. Плевако 25 ффр
(також на «Крилаті» - 30 ффр)
Круа: І. Свідерський 15 ффр
М. Гасюк 15 ффр ➔

ПРОГОЛОШЕННЯ ЗБІРКИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»

Минулорічний досвід з припиненням на півроку випуску «Авангарду» ізза браку потрібних готівкових фондів на оплату коштів друку і експедиції журналу, примушує Видавництво до шукання додаткових засобів для його вдержання.

Крім потреби збільшення числа відборців, що могло б вплинути на зменшення коштів за один примірник, Видавництво потребує ще додаткових фондів, що дорівнює одній четвертій бюджетових прихо-



◀ Бельгія:	Шарлеруа: М. Лопатчак	375 бфр
Велика Британія:	Ковентрі: З поминок по сл.п. С. Рибаківі	9.70 ф.ст.

Всім жертводавцям щира подяка!

В-во «Авангард»

«Друкарський чортик»

В попередньому числі «Авангарду» на стор. 79 в рубриці «Пожертви на пресфонд «Авангарду» трапилася прикра помилка. Написано: «Фільдельфія: З весілля Олі Станко з Василем Головінським», а має бути: Олі Станько з Миколою Кузевичем. За цю прикру помилку просимо вибачення в Молодї Пари і ВШ Гостей та Дописувача.

В цьому числі в рубриці «Щастя Бажаємо» містимо знімку Молодї Пари і допис про весілля.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для успішного адміністрування «Авангарду» просимо Кольпортерів і Передплатників придержуватись наступного порядку:

ЗСА і КАНАДА: Кожний Осередок СУМ має мати референта сумівських видань, який збирає передплати і пересилає їх до В-ва ЦУ СУМ. Якщо в даній місцевості такого референта ще нема, або є неактивний, передплатники мають обов'язок грошові розрахунки переводити безпосередньо з В-вом в Брюсселі, пересилаючи належність банковими чеками, чи монїордерами. Чеки з Українських кредитівок приймаються на рівні з банковими.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ, АРГЕНТИНА і АВСТРАЛІЯ: Всі влати переводити через Представництва.

НІМЕЧЧИНА: поштовими мандатами до ЦУ СУМ в Брюсселі.

ФРАНЦІЯ: на чекове conto:

L'Est Européen 17 rue de Provence
PARIS 9 C.C.P. La Source 30 754 04

БЕЛЬГІЯ: на чекове conto О. Koval (Avantgard) 000-0555727-14, або прямо до В-ва.

ІНШІ КРАЇНИ: безпосередньо до В-ва в Брюсселі.

дів, якщоб усі дотеперішні відборці внесли свою нормальну передплату, а кольпортери розчислилися за всі вислані їм примірники.

Конгрес СУМ рішив, що «Авангард» потрібно за всяку ціну вдержати, як орган сумівської думки, а зокрема як трибуну для Дружинників СУМ, що стремлять до свого світоглядowego й ідейного завершення. Таким журналом «Авангард» є під сучасну пору, а повинен ще більше вдосконалитися в найближчому майбутньому. Всі знають на яку велику небезпеку ідейного роздоріжжя є наражена тепер українська молодь, а тому втрата пресового орієнтира з рамени СУМ була б непростимою шкодою для цілого українського суспільства і для самої молоді.

В місяці квітні ц.р. були розіслані до Управ Осередків збіркові листи на пресфонд «Авангарду» і Видавництво СУМ закликає всіх своїх Читачів і Прихильників підтримати цю збірку, жертвуючи щедро на «Авангард». Чим краща підтримка наспіє до В-ва тим успішнішою буде дальша поява «Авангарду» і більші користі для молоді. В цей рік Золотого Ювілею СУМ, нехай не буде ні одного сумівця, молодшого, чи сеньйора, який не передплатував би «Авангарду» і не дав свого вкладу на зміцнення пресфонду! Заздалегідь щиро дякуємо.

Видавництво СУМ

«AVANTGARDE»

72 Bd Charlemagne

1040 Bruxelles, Belgium

..... ДНЯ

Висилаю: * річну передплату на 1975 рік.

* заборгованість по ч. 3/119.

* на пресфонд.

* разом

Моя адреса (латинною):

.....
(прізвище й ім'я)

.....
(число дому й назва вулиці)

.....
(місцевість, стейт, провінція, код)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

Микола Верес: <i>В Річницю</i>	81
...: <i>В боротьбі за суверенність української нації</i>	82
...: <i>Блаженіший Кир Йосиф прийняв титул Патріярха</i>	84
Роман Шупер: <i>Тарас Чупринка і українська молодь</i>	86
А. Гайдамаха: <i>Українська національна ідея і СУМ</i>	89
...: <i>Катування за голодівку Мороза і доля інших в'язнів</i>	91
...: <i>»Справжня свобода наступить лише тоді, коли визволиться моя Батьківщина – Україна«</i>	93
Р.Р.: <i>Що таке БАМ і за що гине молодь?</i>	97
Олена Климишин: <i>Блудний Син</i>	98
Р. Раделицький: <i>Визвольна боротьба курдів</i>	100

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

Б. Бобин: <i>М. Міхновський (1873-1924) і відродження національної ідеї</i>	104
---	-----

ПОЕЗІЯ І ПРОЗА

І. Драч: <i>Сонети (в 500-ліття Мікельанджело)</i>	107
Гая Мазуренко: <i>(Зі збірки »Скит Поетів«)</i>	109
Євген Гуцало: <i>Передчуття (пародія)</i>	112
Лесья Дяківська: <i>До аналізу творів Валентина Мороза</i>	113

НАУКА-КУЛЬТУРА-МИСТЕЦТВО

Борис Антоненко-Давидович: <i>Культура української мови</i>	116
В. Попович: <i>Павло Ковжун</i>	120
Ярослав Климовський: <i>Електра</i>	127

ВИХОВНИКИ

С. Василівець: <i>Атеїстичне виховання молоді в Україні</i>	135
---	-----

СУСПІЛЬНИКИ

А. Гайдамаха: <i>До структурної проблеми дружинників і дружин СУМ</i>	137
...: <i>Радіопрограма В. Шарвана</i>	141

СУМ В ДНІ

Ірина Гошовська: <i>Виступ сумівських ансамблів у Вест Пойнт</i>	142
В.р: <i>Новий дім СУМА в Палатах</i>	144
І. Чучман: <i>Конференція дружинників СУМ Західної Канади</i>	145
М.Ф.: <i>Річна Крайова Конференція СУМ</i>	147
І. Федечко: <i>XX-ий Крайовий З'їзд СУМ у Великій Британії</i>	148
Молоді профілі: <i>Оля Шкафаровська – Орест Недошитко</i>	151

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСТВО В СВІТІ

...: <i>Січневі роковини в Римі</i>	152
...: <i>Черговий Літній семестер 1975 року на УВУ в Римі</i>	153
...: <i>Два високошкільні курси українознавства в 1975</i>	154

ЩАСТЯ БАЖАЄМ

156

На обкладинці: <i>Павле Ковжун – Місто, графіка 1924 р.</i>	I
– <i>Оформлення обкладинки журналу, 1929 р.</i>	IV

